

La nit de
Sant Joan

Foguera Alacant Golf 2018

04

La nit de Sant Joan

88

Foguera Alacant Golf 2018

124

Guia Comercial

Origen i Llegendenda

Druides, celtes, cristians, «kouros» grecs, guerrers asteques, antics romans, inques, berbers... la llista de pobles que van començar a celebrar el solstici d'estiu és infinita. Però, quin va ser el primer poble? Tot i que tendeix a dir-se que els primers rituals van aparèixer **al voltant del 5.000 a. C.** i el seu origen es troba en els celtes, la veritat és que no es pot afirmar la seua procedència amb total certesa, com en tantes altres qüestions d'Antropologia i Història. FOTO 01 (Dansa del foc Celta)

L'observació del Sol i el culte al foc són tan antics com la humanitat. Els hòmens de la prehistòria ben prompte van començar a adonar-se de que, a partir d'un determinat moment, el Sol perdia la seua força i els dies es feien cada vegada més curts. Desconcertats, van arribar a témer que l'astre rei no tornaria a eixir mai, i la nit i el fred es cernerer sobre ells per sempre. Va ser per aquest motiu pel qual van esdevenir els primers rituals d'adoració al Sol, les primeres «festes de Sant Joan», sota els noms més diversos i les lectures més variades.

Des dels celtes al guerrers asteques

En la **cultura cèltica**, els druides celebraven el «**Alban Heruin**» en el solstici d'estiu, un ritual en el qual s'encenien grans fogueres buscant la benedicció per a les seves terres i els fruits que havien de donar, així com els bons auguris per als enamorats i la fertilitat de les dones. Durant aquesta cerimònia sagrada, que ha deixat rere d'ella una gran tradició musical i infinites llegendes populars, els druides invocaven els elements de la naturalesa, representats en animals com la sargantana o personatges mitològics com el gnom. FOTO 02 (Calendari Celta)

Per la seua banda, la **mitologia grega** entenia la festa del solstici com una porta d'entrada del Sol a la dimensió de l'esperit dels homes. Segons els antics grecs, l'astre anava reduint-se de grandària, lluint primer en l'exterior, per a, una vegada arribat a l'altra dimensió, il·luminar l'interior i ajudar als homes a assimilar les experiències viscudes. A aquesta porta imaginària la coneixien com la «Porta dels homes», mentre que al solstici d'hivern l'anomenaven la «Porta dels déus».

Aquesta cerimònia va aparèixer també a **Mèxic**, on els guerrers asteques realitzaven no pocs rituals al culte solar i construïen els monuments més importants tenint en compte aquest important dia. La piràmide del Sol de Teotihuacán, per exemple, es va erigir entre els anys 50 i 200 d. C. orientada de tal manera que el Sol es posa exactament enfront d'ella en el solstici d'estiu. Va ser en construccions com aquesta on realitzaven els seus rituals al culte solar perquè el foc ajudara a la terra i als homes a obtenir bones collites. FOTO 03 (Piràmide Teotihuacan)

El solstici d'estiu per als Berbers

El 24 de juny, els berbers del nord del Marroc i Algèria celebren també des de fa segles el «Ansara». Igual que ocorre a Espanya, encenen fogueres en les places dels pobles i tots aquells llocs que necessiten de ser purificats, des de fa segles. Durant la festa, llancen al foc tota mena d'herbes medicinals i fumen les seues ferramentes de treball i objectes personals, en considerar que el fum de les fogueres protegeix les seues terres conreades de les plagues. A més a més, salten set vegades per sobre de les brases i purifiquen amb branques enceses l'interior de les cases i també als malalts. Una tradició que procedeix de la cultura preislàmica.

3

2

Per a la **tradicció hindú**, per exemple, el solstici d'estiu representava la via dels ancestres, el «pitri-yana», que conduïa a l'interior de les persones, tal com els ocorria als grecs amb la «Porta dels homes». Les seues cerimònies eren oficiades per xamans que durant el ritual del foc asseguraven que podien llegir el futur en les flames. Tal era la seua importància que les cendres de les fogueres del solstici es guardaven per tot l'any. FOTO 07

Zacaries va encendre una foguera després que nasquera el seu fill Joan Baptista

Per la seua banda, la **tradicció cristiana** celebra la famosa «nit de Sant Joan» el 24 de juny, en homenatge al naixement de **Joan Baptista**. En els seus orígens va ser una adaptació del culte pagà als ensenyaments de la Bíblia, basades en la gran foguera que **Zacaries** va encendre després que nasquera el seu fill Juan i saltara per sobre de les flames recitant càntics de lloança a Déu per a anunciar la bona nova. Una escena que va ocórrer, segons les Sagrades Escripures, després que Zacaries rebera en somni el missatge de l'**Arcàngel Gabriel** anunciant-li la seua pròxima paternitat i aquest, per la seua falta de fe, no li creguera. FOTO 04

Les interpretacions són diverses i la festa ha pres nombrosos noms en moltes altres cultures de l'antiguitat. Així que, no importa si no és vostè cristià, té on triar. Però no s'oblidi de «cremar allò dolent» i començar l'estiu amb allò bo. Per si de cas.

Ara, anem a veure com se celebra aquesta mística nit en diferents punts del nostre país

Rituals de la nit de Sant Joan

La nit de Sant Joan està plena de tradicions segons cada localitat, però també hi és una nit plena de ritus. N'hi ha dos elements clau que no poden faltar per a alguns en una nit tan especial. Per a començar, per què fogueres? **Per la protecció que simbolitza el foc**. L'altre component, **primordial per als qui ho celebren en la costa**, és l'aigua.

Els **5 rituals més comuns** perquè la màgia envaïska aquesta nit són:

- Saltar 7 vegades les flames donarà, segons diuen, protecció per tot l'any. Açò creuen a **València** o **Alacant**. La llegenda diu que les cendres de la foguera guareixen malalties. El costum prové d'antics cultes pagans que pretenen allunyar els mals esperits, però també està relacionat amb la prevenció d'epidèmies pel poder anti-infecció que posseeix el foc.

- Per als **gallecs**, el nombre màgic és el 9, per la qual cosa ells salten dues vegades més les flames que els anteriors.
- **Banyar-se en el mar**. Molts inauguren la temporada de bany estiuencs en Sant Joan perquè es considera que a partir de les dotze d'aquesta nit l'aigua és miraculosa, guareix malalties i proporciona la felicitat. De la mateixa forma que es pren l'aigua de la rosada de la nit de Sant Joan per a realitzar el primer bany del dia i assegurar-se un any de bona sort.
- **Saltar nou one donant l'esquena al mar**. Una altra vegada a Galícia, el nombre màgic és el nou com nou vegades cal rebre ones en la platja de *A Lanzada*, per a augmentar la fertilitat femenina.
- Es demanen **tres desitjos** mentre tres ones colpegen els peus per a demanar salut fins al proper **Sant Joan**.

No obstant això, si no s'ha preparat res per a la nit de Sant Joan i es vol un ritual fàcil, ràpid i efectiu, i seguint el número 7, es poden triar diverses opcions:

1. bany de sal **per a netejar energies**
2. **ritual purificador amb la foguera de Sant Joan**
3. **ritual fàcil per a quedar embarassada**
4. **ritual per a demanar desitjos i més desitjos**
5. **ajuda per a aconseguir un treball**
6. **tenir bona sort i amor**
7. **cremar tot allò negatiu de la teua vida**. FOTO 05

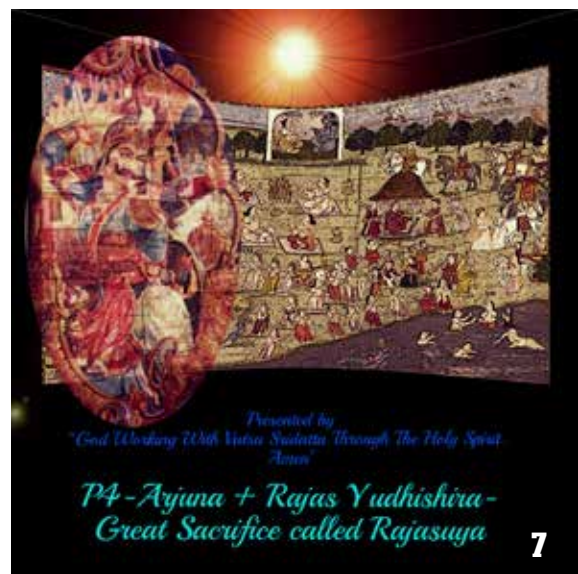

4

5

6

7

Alacant celebra l'arribada de l'estiu amb les Fogueres de Sant Joan. Envoltats de música, color, pólvora i espectacle, milers de persones ixen al carrer per a viure aquesta festa que rendeix culte al foc.

Les **Fogueres de Sant Joan** són unes festes que es celebren en la ciutat d'Alacant cada Sant Joan, del 19 al 24 de juny. Són les festes oficials de la ciutat. Havent estat declarades d'Interès Turístic Internacional el 1983 i Bé d'Interès Cultural Immaterial el 2014.

A Alacant el ritu del foc va perdurar a través dels segles. Es tractava d'una festivitat agrícola, en la qual els llauradors celebraven el dia més llarg de l'any per a la recol·lecció de les collites i la nit més curta per a la destrucció dels mals. Més tard, aquest costum va passar a la ciutat ja que Alacant i la seua horta sempre van caminar unides. La primera notícia documental d'aquestes primitives fogueres es remunta a l'any 1822, a través d'un bàndol publicat per l'alcalde que ordenava: "... que no se enciendan hogueras en las calles, menos se disparen tiros no cohetes en la noche de San Juan y sucesivas, bajo multa de 20 a 100 reales". Les autoritats prohibien any rere any les fogueres, però el poble seguia cremant-les com a fidel seguidor de les seues tradicions.

El 1881, per distracció de l'Ajuntament, no es va publicar el corresponent bàndol prohibint encendre fogueres i, segons un diari de l'època, "*tras comenzar las fiestas con la verbena de San Juan, permitió que los pacíficos habitantes se de San Juan, permitió que los pacíficos habitantes se despacharan a sus anchas con hogueras y petardos*". Aprofitant l'absència de la prohibició, els veïns es van agrupar per carrers instituint les "festes de carrer" amb jocs populars, música de "dolçaina i tabalet" i amb l'aparició dels avantpassats dels

actuals "ninots" en forma de figures grotesques que simulaven qualsevol persona a la qual el veïnat criticava.

Però va anar el 1928, que es produeix la reorientació definitiva d'aquesta tradició tan perseguida. Es crea una associació anomenada Alacant Atracció, dedicada a fomentar el turisme de la ciutat. Sorgeix la figura de D. José María Py, que després d'explicar el naixement de les Falles de València va escriure: "Las Hogueras de Alicante son bien conocidas por su tradición desde tiempos remotos, deberíamos los alicantinos darles ese mismo carácter que se ha dado a las Fallas valencianas". Aquesta idea encaminada a atraure el turisme, tal com va fer València, va tenir acceptació entre la classe dirigent i es va autoritzar a l'associació Alacant Atracció per a organitzar "las primeras Hogueras de San Juan", les primeres permeses per l'Ajuntament. A partir del 1932, les comissions van crear la màxima representació en aquesta festa; "La Belleza del Foc" (Bellea del foc), càrrec màxim sobre cada comissió. Cada comissió té una "Belleza" (Bellea), entre les quals es tria la màxima representant.

Les últimes festes de fogueres en el període de la Guerra Civil Espanyola es van celebrar el 1936 recuperant-se el 1939 amb la plantà d'una sola foguera. A partir del 1940 la festa tornaria a envolar-se.

Durant diversos dies, Alacant celebra aquest grandios homenatge al foc, en el qual els protagonistes principals són autèntiques obres, monuments, d'art efímer: les "fogueres", enormes figures de cartó i fusta que prendran en la nit de Sant Joan. La palmera llançada des de l'alt del mont Benacantil a les 12 de la nit dona inici a la Nit del Foc. Arriba amb la "cremà" el moment cim de la nit. Els bombers, en finalitzar, llancen aigua als assistents i provocadors en el que es diu la "banyá. FOTO 06 (Palmera Monumental Alacant foto Suso Sinniedo Foter.com)

Realment, la festa de les Fogueres de Sant Joan enceta des del moment en què el monument s'ha convertit en cendres. Posteriorment, comença un any on els foguerers, barraquers i tots els alacantins engeguen la construcció de les fogueres que il·luminaran la nit de Sant Joan de l'any vinent. Mentrestant, i al llarg de tot l'any, es faran play-backs, teatre, campionats esportius, activitats culturals, i un llarg etcètera. Al mes de maig es tria a la reina de les festes, "la Bellea del Foc", entre les candidates presentades per la Comissió de cadascuna de les Fogueres. FOTO 59

Oficialment, la festa comença amb la plantà de les monumentals fogueres que, amb el seu aire satíric, omplen els carrers de revetles populars i es degusten les típiques bacores i coques (empanada de tonyina amb ceba i pinyons). FOTO 60

Entre els actes més representatius es troben l'Entrada de Bandes i Comissions, amb les seues respectives belleses i dames d'honor vestides amb vestits tradicionals; l'ofrena floral de la ciutat, a la Verge del Remei, els dies 21 i 22 de juny. Les nits prèvies al 24 de juny es veuen engalanades pels racós i les barraques fins a altes hores de la nit, on la música i el bon menjar alegren als alacantins i visitants.

Dies de la festa

Entrada de bandes

La vesprada del dissabte anterior a la plantà es realitza l'entrada de bandes, en la qual participen els integrants de les comissions de tots els districtes fogueriles, normalment abillats amb els tradicionals vestits de llaurador i camperola. Són acompanyats per les belleses i dames, adultes i infantils, de cada districte, vestides amb el vestit de núvia alacantina. Cada foguera desfila amb la seua respectiva banda de músics, omplint així el recorregut oficial de les fogueres amb música i ritme.

La plantà

A les 12 de la nit del dia 20 de juny, es col·loca en cada districte fogueril alacantí una foguera major i una foguera infantil, que seran presentades a concurs segons la seua categoria. L'endemà, un jurat avaluarà cada foguera, per a després poder atorgar els premis a les guanyadores. FOTO 61

El procés d'assemblatge de totes les peces i el seu muntatge, amb ajuda de grues, s'anomena plantà. Les fogueres de categoria especial es planten dos dies abans, ja que la seua grandària fa més lent i difícil el seu muntatge.

La festa de les fogueres oficialment aquest dia, en el qual també s'instal·len les "barraques" de cada districte. Les persones que col·laboren en el muntatge solen sopar la tradicional coca amb tonyina acompanyada de bacores per a revenir forces durant la plantà.

Ofrena de flors a la Verge del Remei

Aquest acte festiu-religiós és l'ofrena de flors més antiga d'Espanya. Els alacantins ofereixen flors a la patrona d'Alacant, la Verge del Remei. Actualment es realitza els dies 21 i 22 de juny, amb un nombre d'ofrenes aproximadament igual cada dia.

Les belleses i dames de cada districte porten rams de flors que són dipositats davant la imatge de la Verge, instal·lada en la façana de la Concatedral de San Nicolás, formant als seus peus un immens tapís compost per milers de flors. Els homes de cada foguera porten en camines un motiu floral construït per ells mateixos, que s'exposa en el mateix lloc.

Lliurament de premis

Aquest dia es donen a conèixer els premis que han obtingut les fogueres, es reparteixen 5 premis per categoria. S'atorga a les fogueres guanyadores una banderola en la qual es llig, per exemple, "Primer Premi de 4a Categoria", a més d'una recompensa econòmica que s'acosta al 10% del cost total de la foguera.

Desfilada Folklorica Internacional

Any rere any es celebra la Desfilada Folklorica Internacional, una vistosa cavalcada amb carrosses, cossos de ball, bandes de música i ballarins procedents de diversos països del món. Durant la nit del 23 de juny desfilen per Alacant seguint aquest recorregut: plaça dels Estels, avinguda Alfons X el Savi, Rambla, carrer Altamira i Ajuntament. Aquesta desfilada és molt vistosa i acull a un gran públic en els carrers,

ja que els participants executen al són de la música danses típiques de cada país, vestint els vestits tradicionals.

La cremà

La nit del 24 de juny, festivitat de Sant Joan Baptista, finalitzen les fogueres d'Alacant amb l'acte conegut com la cremà. A les 12 en punt de la nit es llança des de l'alt del mont Benacantil, sobre el qual es troba el castell de Santa Bàrbara, una monumental palmera de focs artificials. La palmera té el seu origen el 1932 i és la descàrrega simultània de centenars de coets de llum blanca, la que indica el començament de la cremà, és a dir, la cremà de les fogueres adultes i infantils.

En aqueix moment, una gran traca pren la foguera oficial de la plaça de l'Ajuntament. La traca és encesa electrònicament per la Bellea del Foc des de la balconada de l'ajuntament, i la Bellea del Foc Infantil farà el mateix amb la foguera infantil. A mesura que avança la nit, es procedeix a la cremà de les fogueres de cada districte alacantí.

L'equip de bombers s'encarrega que aquesta celebració es desenvolupe sense cap mena de perill material o personal, i s'ocupa d'apagar les fogueres, que quedaran reduïdes a cendres. En cada foguera, centenars de persones gaudeixen de l'espectacle de la cremà, i per a resistir la calor, els bombers els llancen aigua, protagonitzant la tradicional banyà (literalment, banyada). En la cremà de la foguera guanyadora per els seus ninots influeix l'alcalde i les belleses del foc infantil i adulta amb les seues 6 dames (la bellea i les dames del foc són les màximes representants de la festa) que van ser elegides per un jurat en una elecció que es van presentar candidates tant adultes com a infantils. Cada candidata a bellea del foc d'una foguera és la bellea del darrer any. FOTO 62

La pòlvora: La mascletà y els focs artificials

La mascletà

La mascletà (de mascletada) és un acte típic de la Comunitat Valenciana celebrat en festes, normalment durant el dia. Són tot un espectacle de so des d'un punt emblemàtic de les poblacions.

La mascletà és un tret pirotècnic que provoca una composició sorollosa i rítmica. Al contrari que els focs artificials, que el seu objectiu és l'estimulació visual, la mascletà té com a objectiu, estimular el cos sobretot a través dels forts sorolls rítmics que provoca, alguns considerats sorolls musicals, a més de tenir una gran importància visual. Aquest tret pirotècnic, rep la seua denominació pels masclets, que són petards d'una gran potència sonora. Aquests estan lligats mitjançant una metxa, conformant una línia o traca. Els petards solen subjectar-se a mitja altura penjats amb cordes o alçats mitjançant canons. Una mascletà consta d'almenys quatre parts:

- Inici: conjunt d'efectes efectes sonors i visuals que comencen l'espectacle.
- Cos: és la part central de la mascletà i en la qual la intensitat i el volum del so va augmentant.
- *Terratrèmol*: la part en la qual els masclets de major potència esclaten al terra a molta velocitat.
- Part aèria: descàrrega de trons en l'aire, d'intensitat major, normalment acompanyats de colors.

Les mascletades són famoses en tota la Comunitat Valenciana i es celebren en la major part de les festes dels municipis, com en les Falles de València, les Festes de la Magdalena a Castelló de la Plana i en les Fogueres de Sant Joan a Alacant.

Durant les Fogueres de Sant Joan a Alacant, les mascletades es celebren del 18 al 24 de juny i els caps de setmana anteriors del mes de juny. Aquestes mascletades prèvies, estan fora de concurs. Es duen a terme en la Plaça dels Estels a les 2 de la vesprada. Centenars de persones es reuneixen al voltant de la plaça per a gaudir de l'espectacle, que comença quan les belleses anuncien: "*Senyor pirotècnic, pot començar la mascletà*".

Cada mascletà és dirigida per una pirotècnicia diferent, que competeixen entre elles valorant els efectes sonors, la visibilitat, etc. La pirotècnicia guanyadora rep un premi en metàl·lic i l'any següent dispara l'últim dia de les festes. FOTO 65

Focs artificials

El foc prové de festivitats de l'antiguitat. Llavors, es feien pires d'estrís vells que, posteriorment, es cremaven en el carrer, convertint-se d'aquella manera en monument, en la foguera. Altres rituals ancestrals d'aquesta festivitat són, entre molts altres, la *cremà*, la *desperta* i les festes taurines. Però el més significatiu, la clau de la festa, són els focs artificials.

A Alacant es celebren en la platja del Cocò, entre els dies 25 i 29 de juny, tots dos inclosos, a les 24:00 hores. Aquest espectacle té com a durada mínima divuit minuts, ininterrompudament i sense considerar-se els trons anteriors, que són d'avís. Els focs són aeris i es llancen orientant-los a la mar.

Construcció dels monuments

Una foguera és tant un monument de fusta i cartó que es planta en un districte, com un col·lectiu o conjunt de persones que conformen la comissió de festes d'un barri. Així, cada membre d'una foguera rep el nom de foguerer o foguera. En la ciutat d'Alacant, trobem un nombre de 91 fogueres (el 2013); cadascuna construeix un monument cada any i es realitza la construcció completa i física d'aquest el 20 de juny, el dia de la plantà. El fet que es cremen monuments (en l'actualitat carregats de crítica i d'art i fabricats a força de material combustible) atés que és la celebració del solstici d'estiu, el dia més llarg de l'any. Prumerament, es creia que el sol no tornaria a la seua esplendor total, ja que després d'aquesta data, 20 de juny, els dies eren cada vegada més curts (hi havia menys hores de sol). Aquesta és la raó per la qual s'encenien fogates i es celebraven ritus relacionats amb el foc, per a així simbolitzar el poder del sol i ajudar-li a renovar la seua energia.

El ninot és una figura amb representació humana, confeccionat amb materials combustibles que, generalment, ocupen la base de les fogueres de Sant Joan i les falles de València. Aquestes figures tenen un caràcter crític i burlesc, apareixen en els monuments fallers i foguerers i cremen, en el cas de les Fogueres, el 24 de juny. Els ninots indultats són aquells que es salven de les flames del foc. Per a arribar a escollir uns ninots indultats (un d'infantil i un altre d'adult), es realitza una exposició en la qual la gent vota de forma popular i personal en acabar la visita, de manera que el ninot infantil i un altre adult més votats queden lliures de la crema. L'exposició la solen inaugurar a la fi de maig i la clausuren pocs dies abans del pregó de *Fogueres*.

Belleses i Dames del Foc

Cadascuna de les fogueres de la ciutat d'Alacant està representada per una dona i per una xiqueta que ostenten el càrrec de bellesa (*bellea*) i bellesa infantil (*bellea infantil*).

Cada bellesa de foguera pot anar acompanyada amb diverses dames d'honor. La bellesa d'un districte és proclamada de manera oficial, en un acte públic anomenat *presentació*, en el qual se li imposa la banda.

Cada foguera té el seu propi acte de presentació, per la qual cosa hi ha 91 presentacions adultes i 91 infantils, que es celebren els caps de setmana entre els mesos de gener i abril. D'entre les 91 belleses majors i les 91 belleses infantils que van representar al seu districte fogueril durant tot l'any anterior, es tria a la representant de les festes del foc. Açò es duu a terme en un dels actes més emblemàtics per als alacantins, anomenat "Festival d'Elecció de la Bellesa del Foc i les seues Dames d'Honor".

Aquest sistema d'elegir la Bellesa del Foc ha anat variant al llarg del temps, entre un jurat, una votació entre els presidents de les diferents comissions o la designació directa per part de l'alcalde. En l'actualitat pot ser candidata a bellesa aquella xiqueta o senyoreta que haja sigut l'any anterior bellesa de qualsevol dels 91 districtes foguerils i que tinga com a mínim 19 anys, però no hi ha límit d'edat i tampoc importa que tinga fills i residisca en la comarca d'Alacant o en les pedanies il·licitanes de l'Altet, Torre del Pla o els Arenals del Sol. Aquest límit d'edat si que existia antigament, però l'any 2008 es va canviar.

Les candidates tenen una sèrie d'actes perquè tots puguen conèixer-les, especialment l'anomenat "segon jurat". La nit de l'elecció acudeixen a votar els presidents de totes i cadascuna de les comissions de foguera en representació de la mateixa, i ho fan per set dones, atorgant un vot a cadascuna. Les quinze que han obtingut més vots són les úniques que passaran en una llista al segon jurat, format per set persones, dues d'ells membres de comissions de fogueres, un membre d'una barraca i els altres quatre designats directament pel president de la comissió gestora, entre els quals solen estar belleses o dames d'anys anteriors. Aquest jurat triarà, entre les quinze més votades, a la *Belleza del Foc* i les seues sis *Dames d'Honor*, lliurant el veredict al notari i fent-se pública la decisió al final del Festival d'Elecció.

El 2010 es van canviar les bases i un jurat compost per 11 persones, entre les quals hi ha 3 membres de fogueres i barraques, una antiga dama o bellesa, i un membre de la federació i els 6 restants proposats per la *Federació de les Fogueres de Sant Joan*, són els que amb una votació en secret, escriuen 7 noms en un sobre que un notari comptabilitza, i després amb les 7 més votades es donen a conèixer al jurat i voten, una altra vegada en secret, a la *Belleza del Foc*. La *Belleza del Foc Infantil* i les seues *Dames*, es trien per sort a través d'un bombo. Aquest acte té lloc en diversos llocs, com són la Plaça de Bous, la Plaça de l'Ajuntament, el Teatre Principal o l'Ajuntament, davant la presència de més

63

dels plats típics d'aquesta celebració són: la coca amb tonyina, les bacoques... tot combinat amb el vi d'aquestes terres, que quan comença la calor, sol canviar-se per "la coloma" (el refresc d'anís sec combinat amb aigua molt freda). Les barraques i les fogueres conviuen en la mateixa festa des dels seus inicis amb un mateix objectiu, l'engrandiment de les Festes del Foc. El dia de la cremà (24 de juny) els barraquers cremen la portada de la seua barraca juntament amb la seua foguera. Les agrupacions "foguerils" van augmentant any rere any. En l'actualitat són més de 70, la qual cosa indica que hi ha al voltant de 70 barraques en la ciutat. Aquestes competeixen entre elles fixant-se en la bellesa i colorit de la portada de la barraca i com recompensa s'atorguen diferents premis a les guanyadores de cada any. Podem trobar un altre tipus de barraques, les anomenades "populars", que no tenen res a veure amb les anteriors. Aquestes només obrin a les nits (són les més visitades per la joventut) i es poden veure concerts en directe de grups musicals de moda. Les més conegudes són patrocinades per diferents entitats: Canal9, Cadena Ser, Cadena 100, Barraca Universitària, etc. El racó és el lloc de diversió del foguerer. L'entrada és lliure i també disposa de bar. En els racós, les taules i les cadires són venudes per una quantitat de diners als veïns que baixen a sopar i divertir-se o almenys així era. Avui dia les taules i cadires es venen per a recaptar diners per a finançar totes les activitats de la festa. FOTO 63

Música

La música és un pilar molt important en aquesta festa. La Comunitat Valenciana destaca per la seua gran afició a la música, com ho demostra cada foguera contractant una banda de música per a totes les festes. Açò, significa que podem trobar al voltant de 2.000 músics, atès que hi ha prop de 90 fogueres. Dies abans de fogueres es celebra una desfilada que es diu "entrada de bandes", en la qual totes les bandes acompanyen a la seua foguera desfilant pels carrers de la ciutat amb la finalitat d'aconseguir qualsevol dels premis que es lliuren a les quals es consideren "millor conjunt" (banda i foguera junts). La música està present en els carrers d'Alacant durant totes les festes i les fogueres solen anar de cercaviles unes dues o tres vegades al dia. Aquests "cercaviles" consisteixen a recórrer els carrers de la ciutat amb una banda de música per a lluir a les seues respectives belleses pel barri, o bé, per a visitar les fogueres de barris veïns o pel simple fet de passejar per mitjà d'una avinguda, cantant i ballant. FOTO 64

La fira taurina

El culte al foc i al món dels bous són elements que estan profundament relacionats amb les gents d'aquesta riba del mar Mediterrani. Per tant, serà inevitable que els dos ritus tornaren a conviure. L'afició taurina ha sigut molt profunda

64

en aquesta ciutat, per açò es celebren corregudes de bous per la festivitat de Sant Pere i, atesa la proximitat d'aquestes festes amb les fogueres, van acabar per unir-se.

Al 1929, el 23 de juny, es celebra la primera correguda de bous per Sant Joan. Avui, s'ha recuperat la clàssica tradicional correguda de Sant Pere que va desaparèixer uns anys abans i és típic anar a la fira taurina que té lloc en aquestes dates.

Les Fogueres viatgen fora d'Espanya

També, a partir del 2015, la Federació de Fogueres en col·laboració amb l'Ajuntament d'Alacant, van decidir portar les Fogueres fora d'Espanya.

El 2015 es va plantar una foguera a Göteborg, Suècia. I el 2016 es va decidir traslladar les convivències de les candidates a Bellesa del Foc a la promoció turística fóra de les nostres fronteres amb la foguera viatgera. En aqueix any Lisboa, la capital de Portugal, va ser la ciutat triada per a dur a terme aquesta promoció, tenint un gran èxit. Van plantar la foguera, les candidates van fer cercaviles pels carrers de la capital lusitana on es van repartir 10.000 fullets i es va instal·lar una caseta perquè els turistes i lisboetes pogueren informar-se. Tot açò amb la *Plaça del Rossio* com a focus central dels actes.

Fogueres en la platja

No obstant açò, en els últims anys s'ha popularitzat cada vegada més celebrar també la nit del 23 a Alacant amb petites foguere en la platja. Les platges congreguen a nombrosos grups de persones **sota l'abric d'una foguera**.

Una vegada pren el foc, salten per damunt, allunyant així els mals esperits. Un dels rituals consisteix a saltar set vegades la **foguera** per a tenir protecció durant tot l'any. Fins i tot les cendres tenen propietats curatives per a la pell.

Uns altres, salten d'esquena, set vegades, les ones del mar. Música, beguda i rituals a la llum de les fogueres i de la Lluna mantenen desperts els que acudeixen a la platja aquesta nit alacantina.

14

de 10.000 persones. És un espectacle creat i posat en escena per foguerers de totes les comissions en el qual ofereixen música, balls i desfilades de les candidates que sempre acaba de la manera més esperada per tots: coneixent quines seran les representants femenines de la Festa del Foc per al present any.

Una setmana després de la seua elecció, seran investides oficialment en l'acte de proclamació que es celebra en la plaça de l'Ajuntament, sent una senyoeta proclamada per l'alcalde de la ciutat amb el títol de *Bellesa del Foc* i una xiqueta que serà la *Bellesa del Foc Infantil*. Aquestes es diferencien de les altres pel vestit de núvia alacantina i per la banda amb la bandera d'Espanya. En canvi, les *Dames* es diferencien per la banda blava i blanca com la bandera d'Alacant.

Barraques, música y bous

Barraques

En aquesta festa les diferents agrupacions "foguerils" s'organitzen en el que es diu barraques, que són carrers barrats, l'interior de les quals ha sigut ocupat per taules, cadires, un bar i un escenari. La barraca és pagada per un grup d'amics anomenats barraquers (membres de la foguera) i l'ús de les taules sol ser privat. No obstant açò, l'entrada a la barraca és lliure i podem fer ús del bar i gaudir de la música. Alguns

15

8

La tradició de celebrar la nit de Sant Joan està íntimament relacionada amb la idiosincràsia valenciana i per açò es tracta d'una celebració que s'estén fins i tot fins als racons més remots de la geografia valenciana.

Són comunes les tradicions de fogueres i revettes, tant en xicotetes poblacions com Teulada o Massanassa com en les capitals i, especialment, en les localitats costaneres i les nombroses platges de la nostra Comunitat, tenint també lloc homenatges i festivitats pesqueres en llocs amb àmplia tradició marinera, com són la Vila Joiosa o Peníscola.

Comuns són també l'acompanyament gastronòmic amb coques de Sant Joan i el musical de *dolçaina i tabalet*, les *masclades*, castells de focs artificials, cavalcades, cercaviles, misses solemnes en honor a Sant Joan (moltes vegades patró), festejos amb bous i, cada vegada amb major freqüència i interès de recuperació, els actes de nanos, gegants i bèsties del foc, a més de les muixerangues. FOTO 08 (Dolçaina i tabalet) FOTO 09 (MUIXERANGA) FOTO 10 (Cabuts) FOTO 11 (Bèsties de foc)

Però, igualment que a la ciutat d'Alacant, són diverses les poblacions de la Comunitat Valenciana en les quals la tradició mil·lenària de fer fogueres ha fet un pas més cap a la plantà de monuments de cartó-pedra.

En l'actualitat, a més de la ciutat d'Alacant, es celebren les fogueres de Sant Joan amb monuments artístics policromats de cartó-pedra i fusta i amb profunda càrrega satírica, com es fa a Alacant i any rere en altres localitats de la província de Alacant com són Torrevella, Guardamar del Segura, Sant Joan d'Alacant, Sant Vicent del Raspeig, Dènia, Xàbia, Calp, Benidorm i el *Raval de Sant Joan* d'Elx i, també, al municipi valencià de Cullera. FOTO 13 (Cullera)

San Juan de Alicante

La Comissió de la Foguera Plaça Maisonnave planta el dia 19 de juny dues fogueres, Major i Infantil, i del 20 al 24 d'aquest mes tenen lloc les festes de les "Fogueres de Sant Joan", que són acompanyades per un Mercat Medieval.

El 23 a la nit es crema una foguera de deixalles, fustes i coses que no valen, en la qual participa tot el poble i en la nit del 24 és quan té lloc la cremà d'ambdues fogueres monumentals.

Elx

El cap de setmana anterior a la festivitat de Sant Joan, a Elx es celebren les festes del barri del Raval de Sant Joan. És tradicional la plantà d'una foguera gran i diverses xicotetes als voltants de l'Església de Sant Joan, situada en aquest barri. Molts il·licitans acudeixen al recinte a gaudir dels típic "sopar de cabasset", la "banyaeta", actuacions i revettes a més de participar en processons i actes religiosos, com són el triduo i les serenates. FOTO 12 (Sopar de Cabasset)

La nit del dia 24, Sant Joan, es procedeix a la cremà de la foguera Major i la Infantil (que els seus ninots són elaborats per xiquets i famílies il·licitanes a través de tallers), que conclou quan els bombers sufoquen les flames i banyen als assistents més joves, és la "banyaeta".

Guardamar del Segura

Amb el solstici d'estiu, el 21 de juny arriba la Plantà de la Foguera, monument de cartó i fusta on s'exposa la crítica als esdeveniments locals i mundials de l'any.

9

La nit del 23 té lloc, en la Platja Centre, la Nit Màgica, la nit del ritu màgic del foc, en la qual un espectacle de dansa, música, foc i aigua retorna a èpoques ancestrals als guardamarencs. FOTO 14

L'endemà, a partir de la mitjanit, s'organitza una revetlla i es crema la Foguera, que acaba amb la banyà a càrrec dels bombers.

Torrevel·la

Malgrat que en la ciutat salinera van arribar a plantar-se fins a 8 fogueres en els anys 90, en els últims 2 anys només ha plantat Foguera Molins del Calvari, que en el passat any va celebrar el seu XXV aniversari.

Al costat d'ella, les dues comissions més longeves i amb traces de tornar a plantar són les del barri de la Punta i la del barri de l'Acequió.

A més de la cremà en la nit del dia 24, a Torrevel·la també s'elegeix la Bellesa de Foc, hi ha mascletà, diverses cercaviles i són especialment cridaners els focs artificials sobre el mar.

Xàbia

La nit del 23 de juny comença amb la «cremà dels focs» en els punts on estaven les portes de les antigues muralles. Es tracta d'unes fogueres que prepara la penya L'Escaldà i sobre les quals la gent salta portant garlandes al cap. Totes les penyes de les festes de Sant Joan participen abillades amb els seus brusons de colors i emblemes distintius. Després, es reuneixen en la cremà de la foguera de «andròmines velles», organitzada per la penya El Gerrot. Ací, a la calor de la foguera, entonen una cançó típica d'aquesta nit de Sant Joan:...."Como una flor que embriaga de besades esclata, Xàbia per Sant Joan en festes es deslliga". La nit acaba amb un espectacular "correfocs" que recorre les rondes de la població i que correspon a l'antic traçat del que era la vila emmurallada.

És en el dia 24 en el qual es concentren les activitats de cort més artístic i tradicional, amb despertà, cercaviles de la Cort d'honor, la solemne missa en honor de Sant Joan en l'Església de Sant Bartolomé (amb música de l'Orfeó de Xàbia i l'Orquestra Simfònica del Centre Artístic Musical), mascletà en la Plaça de la Constitució, cavalcada de carrosses i, per a tancar, la cremà de la Foguera Infantil, un castell piromusical de focs artificials i la Cremà de la Foguera.

10

16

13

11

15

14

Dénia

Tres comissions de "fogueres oficials" plantaven els seus monuments de cartó fins a la dècada passada, mantenint la tradició d'aquesta nit santjoanera: El Bassot, Les Portelles i L'Hort, sent aquesta última l'única que manté la tradició artística. La cremà de totes les fogueres té lloc en la nit del dia 23.

També s'acudeix en romiatge, des del nucli urbà de Dénia a l'ermita de Sant Joan, on tenen lloc actes religiosos i lúdics: missa, el tradicional "porrat" (típic mercat ambulant valencià de productes típics i llaminadures), cucanyes, revettes, rifes, cercaviles, etc. No falta el tradicional repartiment de la "tomacat de Sant Joan", coques amb tomaca, que en aquestes dates ocupa el centre gastronòmic.

Benidorm

Preparant-se per a la seua temporada alta de turisme, Benidorm, en primer lloc, festeja Sant Joan amb magnificència. Els festejos s'allarguen durant diverses jornades amb tradicions com la mostra dels monuments foguerils de les fogueres de la Cala i del Camp, l'essència de la qual es crema el dia 24 a la nit. Des de fa uns anys, altres llocs de Benidorm, com la Platja del Llevant i la del Ponent, s'han unit a la tradició i es realitzen fogueres la mateixa Nit de Sant Joan, reunint-se centenars de persones per a celebrar la màgia d'aquesta data i allunyar així els mals auguris.

Durant aquests dies, Benidorm perd el seu accent internacional i es torna més valencià que mai amb la col·locació de barraques pels carrers amb menjar representatiu de la zona i amb la presència de vestits típics, especialment el dia de l'ofrena de flors a la foguera de la Cala.

Cullera

El 1992, un grup de 25 amics de Cullera, la penya Los Guapos, va decidir importar la festa de les fogueres a la Ribera Baixa, convertint la ciutat en un referent comarcal per a unes festes tan marcades com les del solstici d'estiu: és tradició que s'acosten gents de les dues riberes per a complir amb el tràmit de banyar-se els peus en la Nit de Sant Joan i saltar 7 vegades les ones del mar. FOTO 16

Aquest grup d'amics es va decidir per donar festa a la ciutat plantant una foguera, la qual van presentar davant la Junta Central de Fogueres d'Alacant. Va ser durant molts anys l'única foguera reconeguda de la província de València.

El dia 22 es planta oficialment la foguera i el dia 24 (festa local a Cullera) s'obri la jornada amb traques, es fa un menjar per als membres de la penya i, després del sopar i també d'un acte pirotècnic, es procedeix a la cremà de la foguera. FOTO 15

València

La nit de Sant Joan es celebra pràcticament en totes les platges de la província de València i en el cap i casal el protagonisme se'l duen sobretot les fogueres a les platges de Les Arenes, La Malva-rosa i La Patacona. Està prohibit fer foc en les platges que estan dins del Parc Natural de El Saler i La Albufera: Pinedo, L'Arbre del Gos, El Saler, La Garrofera, la Devesa y el Recatí-Perellonet.

L'ajuntament reparteix la llenya i borses de brossa, debades, entre els ciutadans que acudeixen a la platja. El ritual és el mateix d'altres platges, saltar set vegades la foguera i saltar les ones d'esquena altres set vegades més.

Andalucía

17

La nit de Sant Joan es celebra en molts punts de la costa d'Andalusia en la nit del 23 al 24 de juny i, com en la resta d'Espanya, el costum d'encendre fogueres es realitzava des d'abans de l'arribada del cristianisme. I, alhora, el seu objectiu era purificar i donar força al sol.

En les platges andaluses, les fogueres i llegendes són un clàssic per al Sant Joan. A continuació, es relaten les celebracions més destacades d'aquesta meravellosa terra.

CADIS

A Cadis ES celebra durant la nit vespra de Sant Joan la tradicional Festa dels "Juanillos", en la qual es cremen uns ninots de drap per a simbolitzar el començament de l'estiu.

Les fogueres són realitzades amb ninots de drap, "Juanillos", que les diferents associacions de veïns de la ciutat col·loquen en els carrers, simbolitzant, en la seua majoria, personatges famosos o fets importants de l'últim any, tant a nivell local com en el nacional, i que resulten especialment divertides.

També es realitza un "Concurso de Juanillos", on el guanyador esdevindrà portada del cartell de festes de l'any següent. A primera hora de la vesprada comença la cremada dels "Juanillos", de manera escalonada, acabant a les 12 de la nit, que comença una sessió de focs artificials que es duu a terme des del Castell de Sant Sebastià.

Al llarg de la nit les associacions de veïns també organitzen diferents revetles, que acaben ben entrada la matinada. FOTO 17 (Juanillos)

MÀLAGA

La nit del 24 de juny és tradicionalment la nit màgica de Màlaga, del foc i de la festa en la platja. La nit del 23 al 24 de juny es celebra una de les festes més populars i amb més arrelament en la província, que es passarà al ras en la platja com mana el costum.

Tradicionalment es programa una gran festa en la platja de la Malagueta amb música en directe, degustació gratuïta dels típics "espetos" de sardines i, com no, la cremada al caient de la mitjanit dels populars "Júas", ninots grans de drap, plens de serradures o qualsevol altre material, confeccionats pels veïns de cada barri, i que representen a un personatge popular, que pren en flames com a símbol de purificació davant els mals auguris. FOTO 19 (Júas)

Milers de malaguenys omplen les diferents platges del litoral de la capital disposats a gaudir d'una nit màgica. I és que la nit del 23 de juny es converteix en una seductora cita on els vertaders protagonistes són dos elements naturals: el foc i l'aigua. Tots dos es combinen per a fer realitat durant aquesta nit els vells mites i llegendes que giren entorn de conjurs i llegendes per a espantar el "mal fario" i atraure la bona sort. Per aquest motiu molts s'animen a practicar costums tan arrelats com tirar al foc trossos de paper amb desitjos escrits perquè siguin concedits, saltar les fogueres o ficar els peus en l'aigua una vegada passada la mitjanit i banyar-se la cara en la mar per a conservar la bellesa.

No podem eixir de Màlaga sense conèixer els espetos de sardines:

L'**espeto** és un plat típic de la cuina malaguenya que consisteix a etzibar, és a dir, enfilat peix, tradicionalment sardines, en fines i llargues canyes, per a rostir-les amb llenya en l'arena de la platja. FOTO 18

GRANADA

En la nit del 23 al 24 juny, en la ciutat de Granada hi ha diverses formes de celebrar-la, ací t'expliquem les destacades:

La noche de San Juan al fresquito: en el museu Cuevas del Sacromonte es fan actuacions musicals en directe amb la tradicional lectura del conjur del trobador Javier Tárraga.

Esdeveniments esportius: Cursa per la Muntanya Nocturna, Marxa Nòrdica, Olimpiada Familiar i Baby Run. Tant la Carrera per la Muntanya Nocturna com la Marxa Nòrdica tenen un recorregut de 16 Km i 400 m passant per les Senderes de les Mines, la Fàbrica d'Or de l'Alhambra, el parc Devesa del Generalife i el riu Genil. Baby Run té una distància d'1 milla al voltant del complex esportiu Bola de Oro, en la qual els participants aniran corrent juntament amb un carret de bebè. L'Olimpiada Familiar compta amb curses de 100, 500 i 1000 metres en un recorregut pel complex esportiu Bola de Oro.

I si ens desplaçem per la resta de la província podrem gaudir de:

Les festes de Sant Joan a Lanjarón, conegudes com les Festes de l'Aigua i del Pernil. Cada any en el dia de Sant Joan, els carrers de Lanjarón s'omplen d'aigua i d'alegria. La Festa de l'Aigua i del Pernil de Lanjarón es realitza tots els anys el cap de setmana més a prop del 24 de juny i dura quatre o cinc dies, depenent del pla d'activitats. Les principals són dues: la "Cursa de l'Aigua" i "La Pública".

"La Cursa de l'Aigua" es realitza en la mitjanit de Sant Joan, des de les 00.00 hores fins a la 1.00 hora. En aqueix moment tots els habitants i visitants del poble recorren el quilòmetre i mig dels seus carrers mentre es banyen amb quasi qualsevol cosa: mànegues, globus d'aigua, poals, pistoles d'aigua...

El dissabte de festes es celebra "La Pública", un cercaviles en el qual participen tots els veïns del municipi, disfressats en les seues carrosses amb grans altaveus. FOTO 20

JAÉN

La matinada del 23 al 24 juny és la nit més màgica de l'any, el solstici d'estiu i es celebra en moltes localitats de Jaén, però ens centrarem a Cazorla, que celebren la *Noche de la Tragantía*.

És una nit màgica en la qual es barregen el teatre, la dansa, la música i la gastronomia per a emular la llegenda de la dona serp que habita en els baixos de la torre de l'homenatge del *Castillo de la Yedra* a Cazorla. Un teatre recorre els carrers a partir del fosquejar amb personatges de la història de Cazorla. FOTO 21

La llegenda de la *Tragantía* tracta d'una princesa mora que és deixada en un soterrani ocult del *Castillo de la Yedra* a Cazorla, Jaén, davant l'avanç de les tropes cristianes i per a evitar que caiguera en mans d'elles.

El seu pare era el rei i els homes que la van amagar moriren en l'assalt al castell, per la qual cosa amb ells va morir el secret amagatall. Quan les provisions que tenia la princesa es van esgotar, va haver de subsistir dels insectes que rondaven per aquell estret i humit lloc. Passat un temps, va poder comprovar com les seues cames a poc a poc s'estaven unint i recobrint d'una pell com la dels rèptils. A les nits s'escolten els seus esglaiosos crits, sense que cap dels nous habitants del castell poguera saber a què eren deguts. La princesa, condemnada a l'eterna foscor d'aquell soterrani, solament ix en la Nit de Sant Joan, en la qual canta les següents estrofes per a atemorir als culpables del seu infortuni. Per açò els xiquets han de gitar-se abans de la mitjanit per a evitar escoltar la cançó i que la *Tragantía* s'els emporte.

Yo soy la Tragantía
Hija del rey moro,
quien me oiga cantar
no verá la luz del día
ni la noche de San Juan

La nit de Sant Joan es celebra també en altres municipis jiennencs, com en Montizón i Navas de San Juan, que celebren les seues festes patronals amb la solta de vedelles pels carrers.

Aragó

23

En la Nit de Sant Joan, el 23 de juny, coincidint amb el solstici d'estiu, a partir de les 12 de la nit, milers d'aragonesos ixen als seus carrers per a rebre l'estació de la diversió i la llum. Sent aquesta nit la més llarga i, com no, la més màgica.

En molts punts de la comunitat, i fins i tot en nou barris de Saragossa, gaudeixen de les flames en honor a Sant Joan en la coneguda com a nit més curta de l'any: Miralbueno, amb repartiment de *molles*, Las Delicias, Casablanca, Movera, amb *caragolades*, Sant Juan de Mozarrifar, amb llonganisses, xoriços i botifarres, Actur, Montecanal, San José, amb repartiment de *pataticas asadas*, La Magdalena i el Casc Històric.

D'altra banda, tant els més supersticiosos com els que no ho són, recorden tradicions i llegendes. Commemoren el triomf de la llum sobre la foscor, aigua i foc, elements fonamentals en aquesta màgica nit.

Sent un element fonamental l'aigua, sobretot en l'Alt Aragó, des d'antany una antiga santi Joanada consisteix que els joves matinen para, abans dels primers rajos de sol, arribar a un camp o muntanya plena de rosada, on han de tirar-se sobre l'herba nus, encara que, per sort, ara ho realitzen vestits. En altres llocs d'Aragó, aquest ritual es realitza en aigües del riu, on es banyen nus per a així purificar-se.

Una altra de les seues llegendes es troba en Ibón de Plan: es diu que només les persones pures i bones poden veure tots els dies propers a Sant Joan, amb l'alba, una princesa mora que es va perdre, per la vall, fugint dels enfrontaments entre musulmans i cristians.

Per sort, en la nit de Sant Joan, aquesta princesa és acompanyada per belles dones que no dubten a aparèixer per qualsevol racó d'Aragó.

En els barris i pobles d'Aragó on s'aixequen fogueres per a demanar desitjos, especialment amorosos, un conjur que realitzen les joves aquesta nit consisteix a escriure en trossets de paper els noms dels xics que les pretenen, tancar bé aquests paperets, ficar-los en un pitxer d'aigua i, instants previs a l'alba, el paper que està més obert serà el prenent a escollir. FOTO 23

En el cas del foc purificador, realitzen falles als Pirineus i fogueres en els pobles saragossans com Fuendejalón o Pina de Ebro, i també a Queretes, Arenys de Lledó i en la comarca del Matarranya, en la província de Terol. Els seus rituals consisteixen a saltar set o nou vegades (mentre siga imparell el nombre tant se val) i així poder tenir protecció tot l'any.

Lobera d'Onsella, localitat de les cinc Viles, és l'únic municipi d'Espanya que encara realitza la tradició del Ritu dels herniats. El saber popular ha relacionat la sanació d'hèrnies en xiquets amb aquest ritu en el qual, antigament, se'ls passava per un roure obert en la nit de Sant Joan; però van decidir traslladar-ho el dissabte anterior a aquesta per a poder així facilitar l'assistència dels seus veïns i curiosos. Tradició en què, any rere any des del 2004 (doncs va haver-hi una aturada a partir de 1970), els veïns tornen a reunir-se prop de l'ermita de Sant Joan de Lobera d'Onsella, primer per a berenar i, després, prop de la mitjanit, fan una processó fins al temple mentre entonen la Salve de Sant Joan. FOTO 22

A aquesta ermita, situada molt propera al bosc de la Mosquera, se li atribueixen propietats màgiques ja que és sagrat. Cal començar sempre de nit ja que, quan ixen els primers rajos de sol, l'efecte màgic desapareix.

EL RITO DE PASO EN LOBERA DE ONSSELLA (Zaragoza). — La presente fotografía fue obtenida el año 1926 en el bosque sagrado de Lobera, la noche de San Juan. El Juan y el Pedro, oficiantes tradicionales de esta liturgia popular, han sido sorprendidos en el momento en que pasan un niño herniado por la raja de un roble. La escena tiene una fuerte emoción de rito. Un aire de silencio, de pasmo religioso, parece presidir la ceremonia mágica. Si no supiésemos que se trata del fogonazo del magnesio, diríamos que estas gentes, de rostros duros y cetrinos, abren sus ojos al milagro de la noche maravillosa por excelencia.

Foto J. Esteban Uranga.

Es cerquen roures joves com els herniats i, després d'obrir-los a destalades, una vegada que arriben els xiquets, aquests es despullen i passen a través de l'obertura de l'arbre d'un oficiant al que coneixen com *Pedro*, i un altre oficiant al que criden *Juan*. En altres llocs passen els xiquets i els padrins o, si no hi haguera padrins, podrien ser dues dones les que realitzen aquest ritual, que es cridarien *María*, o un home i una dona anomenats *Juan* i *María*. Durant el ritu els oficiants reciten tot el següent fins a tres vegades: "*Tómalo Juan, dámelo Pedro; herniado te lo doy, sano te lo devuelvo*".

Finalitzat el ritu de curació, cobreixen amb fang l'obertura en l'arbre i es vengia la ferida; es deixa durant tot un any i passat aquest temps, si les branques es tornen a ajuntar, el xiquet sanarà. En aquesta tradició col·labora tot el municipi, que es vesteix d'època per a reflectir la imatge de diverses de les poques fotografies que es conserven des del 1926.

Astúries

La tradició varia i **s'emmotla a les creences populars**. A més, i encara que en l'imaginari col·lectiu sempre estiga present el **foc**, altres elements de la naturalesa tenen especial protagonisme durant aquesta nit. Són l'**aigua** i la **terra**, donant així a aquesta nit un matís encara més especial. Quant al foc, la **foguera que s'encén a la nit representa actualment el triomf de la llum sobre la foscor**. És comú en qual-sevol part del país veure com els que s'acosten a viure la celebració, s'atreveixen a saltar per sobre del foc. Açò és a causa que la creença popular dictamina que aqueixa valentia es veurà premiada amb salut i amb fortuna. Antigament, fins i tot es feia passar per damunt del bestiar per a veure-ho lliure de malalties.

Per a moltes poblacions asturianes, la nit de Sant Joan Baptista (Sant Joan és l'únic sant del que es celebra el seu naixement) i el seu clarejar "és un instant màgic", és una festa freqüent en la població asturiana i és rar trobar cap població en què no es celebre "aquesta nit de Sant Joan". El temor a la mort real de l'astre rei i a la seua total desaparició, van fer sorgir entorn d'aquesta data innombrables ritus pagans, reminiscències dels quals han arribat fins a l'actualitat gerosament guardades per «bruxas» i santeres, hereves dels coneixements, i celebracions de cultures com la cèltica i religions com la druídica.

A Astúries com a poble cèltic, a més del culte al Sol, es celebra el culte a l'aigua. En la nit de Sant Joan, a les dotze, la gent es banya en l'aigua de les fonts, rius o platges, amb la creença que, en aqueixa nit, els camps, muntanyes, rius, rierols i fonts seran beneïts i l'aigua els portarà salut i els protegirà de les malalties.

També es ret en aquesta nit un especial culte als éssers de la mitologia asturiana com poden ser les xanas, trasgos o cuélebres.

Aquesta nit rep el nom tradicional de "Nueche de Sant Xuan" i en ella es cremen "les fogueres". La foguera més famosa és la de Mieres, que crema en la Plaça de l'Ajuntament d'aquesta ciutat. També té cert renom la de Langreo, celebrada en el districte de Sama i la foguera del qual s'instal·la enmig del riu Nalón; i la que se celebra en el municipi de Corvera, que inclou la celebració d'una *Nueche Celta* amb el concert de diversos grups de música folk. Són també molt multitudinàries les fogueres que es celebren en la Platja Ponent de Gijón i en la Platja de l'Arbeyal Gijón. Totes elles estan amenitzades per grups musicals i compten amb focs artificials i les típiques "espichas" asturianes amb el consum de sidra. La **nit de Sant Joan** és un moment màgic i no solament perquè suposa l'inici de l'estiu, sinó que per a molts és el moment de fer neteja i començar de nou, com si fóra una altra vegada cap d'any. Són moltes les supersticions i llegendes que hi ha al voltant d'aquesta nit i les fogueres que es cremen de llarg a llarg de tot el Principat. FOTO 25 (Mieres)

En localitzacions com **Los Campos** (Corvera) o **Insierto** (Mieres) es conserva la tradició d'enramar les fonts, la qual cosa consisteix a arregar flors per a engalanar les fonts. A **Aller** els fadrins regalen a la seua enamorada *panchón*, unes postres típiques d'aquesta zona.

A Oviedo, Gijón, Avilés o Mieres les fogueres s'instal·len en punts cèntrics de la ciutat i, posteriorment, tots els veïns participen en la tradició de ballar la **Danza Prima** agafant-se les mans i fent la forma d'un cercle al voltant de les flames. FOTO 26

En diverses localitats d'Astúries oriental, en la nit de Sant Joan les fogueres no es cremen, es planten, tal com passa a **Balmori** o **Nova** (Llanes). La Font Vella de Balmori acull dotze mores encantades que el Sant Joan recobren la seua forma humana, les quals van ser convertides en pollets d'or

per un pecat d'amor i aquell que no aconsegueix veure-les, és perquè ha comès semblant falta. I és que es diu que en aqueixa nit són molts els éssers mitològics que ixen al carrer i poden ser vistos pel comú dels mortals.

Al marge d'açò, cadascú pot realitzar el seu propi ritual màgic. Solen tenir com a protagonistes el foc i l'aigua. Sense ficar-se detalladament, n'hi ha prou dir que la seua intenció, normalment, és la d'allunyar els esperits i auguris roïns de les persones, com si d'una neteja es tractara.

I la millor forma de fer-los desaparèixer és mitjançant el foc. Per açò, són molts els que salten la foguera (sempre que es faça amb cura i sobre fogueres de molt xicoteta grandària). També pot escriure's en un paper allò que volem que desaparega i llançar-ho a les flames.

La veritat és que, en la cultura popular, el foc sempre s'ha catalogat com un element purificador. Estar prop d'ell elimina les males vibracions i, encara que predomine l'àmbit festiu, l'esotèric segueix molt present, arribant-se a **llançar objectes a la foguera per a bandejar allò negatiu i els mals esperits**.

L'oposat seria l'aigua, ja que mentre el foc purifica destruint, el líquid element té propietats sanatives en la cultura popular. A Astúries existeix per exemple una tradició anomenada **la Flor del Rocío**, on depenent del poble es cerquen les primeres aigües de la rosada per a obtenir l'amor. A més a més, els banys de rosada tindrien també propietats curatives, uns efectes que es poden obtenir banyant-se en el mar i rebent nou ones consecutives.

Finalment, quant a la terra, també és comuna en la creença popular la teoria que les plantes tenen propietats curatives i màgiques. És costum tallar les branques florides del saüc i penjar-les en l'exterior de les cases, perquè siguen beneïdes per Sant Joan. Perquè l'encanteri es complisca, les branques han de ser retirades abans del clarejar. El saüc també és una planta que té un lloc destacat en la cultura popular com un producte amb capacitats guaritives. Molt en la línia de la revetlla o del trèvol, si bé aquesta última es centra més en l'atracció de la fortuna.

En la Noche Mágica de San Juan, el 24 de juny, les Xanas es fan visibles per a qui les vulga contemplar amb solament acudir als llocs que habiten, com a fonts, llacs i rius. El seu objectiu és trencar el seu encantament, ballant i llavant i estenent les seues robes. Solen aparèixer assegudes en una roca, cantant i portant una madeixa de fil d'or, que li'lliurarà a aquell que li'l demane prometent esposalles i magnífics tresors per a aquell que aconseguisca desfilat la madeixa sense tallar el fil; però si el fil es trenca, es castigarà a l'humà amb la seua mort, atraient-ho fins al fons de les aigües. FOTO 24 (Xana)

26

Aqueixa nit màgica solen trencar el seu encantament, ballant, rentant i estenent les seues robes. Cal cantar que diu així:

*"Dicen que al amanecer
Cuando duerme la quintana
El galán que la enamora
Viene a hablar con una xana"*

En oriente l'orient d'Astúries se les anomena **INXANAS**; allí són belles, primes i baixes d'alçada, als fills se'ls denominen **inxanín** i solen canviar-los pels fills de les camperoles, perquè siguen batejats.

Expliquen que una dona de Vidiago, en descobrir que una inxana li havia canviat el xiquet, va demanar la seua devolució i aquella li va contestar:

24

"Tráelo acá, mala mujer, yo no le di para que lo criaras, dítele para que me lo bautizaras".

Solen cantar en les nits de les primaveres i estius, i les seues cançons són plenes d'embruixament tan desitjable i poderós, que els qui tenien la sort d'escoltar-les i anaven purs de sentiments, si estaven malalts guarien i si enamorats es casaven aconseguint ser feliços. Si escoltava l'embruixador cant de la Xana una persona que no tinguera l'ànima neta, aquesta s'endimoniava, tornant-se boig i ofegant-se. Els béns que custodien les xanas es poden aconseguir perquè elles els donen voluntàriament o mitjançant enganys, però en aquest cas poden recuperar-los o bé castigar a qui les va enganyar.

Hi ha qui tracta d'acostar-se a elles, i després d'arribar a la font de la possible xana li prega:

*"Sal, xania, sal
Toma de la mi pobreza
Y dame de la tu riqueza"*

De vegades és la Xana qui tracta de seduir a l'home. Ofertint-li:

*"Toma mi riqueza
Y dame tu pobreza"*

Cuiden del bestiar i a la porta de la seua casa, filen madeixes d'or, que als pastors els regalen. A les persones que les ajuden els paguen amb joiells. Quan estan de mal humor són molt enutjoses. De vegades, si tenen fills, raptent els fills dels vilatans i deixen en el seu lloc als seus "xaninos" perquè els alimenten. La camperola sol adonar-se perquè el **xanín/inxanín** els mossega en mamar o perquè a l'encendre la cuina diu:

*"En cien años nació,
Nunca tantos pucherazos a la lumbre vi"*

Són molt freqüents els contes protagonitzats per les Xanas que fan referència a l'or, a la seua tasca de teixir i a un fill de la xana.

Aurelio del Llano (1.922) dona una llista àmplia de llocs relacionats amb les *Xanas*, amb la seua ubicació geogràfica, entre ells Cueto Lloro de Nueva (Llanes), les quals custodien un gran tresor segons diu aquesta cobla:

*“En Cueto Lloro, hay un zurrón de oro
Que vale más, que Llanes y Parres,
Onís y Cabrales y Peñamellera,
con sus arrabales”*

L'esmentat autor explica que el mite dels *xanes*, s'estén des de l'extrem oriental d'Astúries fins a l'altura de Cudillero i entre els seus relats figura:

“En una cueva de la Llera, concejo de Villaviciosa, viven las xanas más guapas de Asturias y las más pelosas.

Quando hace sol, tienden sobre las peñas cadexos de oro, los cuales se ven relucir desde muy lejos.

Un día pasó por allí un hombre a caballo, cogió un cadesu y salió galopando.

La xana que los cuidaba corrió tras él y como no podía alcanzarle, se subió encima de una peña y comenzó a decir a grandes voces:

¡Ah lladrón! Nos robas una fortuna. Ya llevas oru pa ti, pa los tos fios, pa los tos nietos. ¡Lladrón!

Caro Baroja (1.941) indica que les llegendes que s'atribueixen a Vasconia a les “**lamias**” corresponen a les atribuïdes a Astúries a **las Xanas**. Existeix també semblança amb restes prehistòriques de lilla de Sardenya coneguts com “*domus de gianas*”.

La *Xana* de la platja d'Aguilar (Muros del Nalón - Cudillero), es troba en *El Castiellu* en una cova, a l'est de la platja d'Aguilar, la qual és coberta per l'aigua en la marea alta. Ningú la va veure mai, excepte una veïna de Muros que va anar a segar en un prat pròxim a la cova i la va descobrir a penes uns segons, la xana es va endinsar en la cova deixant abandonades unes tisores d'or que la dona va arregar.

Per al seu mal, tremendes calamitats van caure durant molt temps sobre la seua família.

Pel que sembla, l'encant es va deure als seus pares, que així la van castigar per haver fet alguna cosa molt dolent i terrible. Per a vèncer-ho era necessari que un cavaller valent, la traguera en braços fora de la cova i així la portara durant un llarg tros sense detenir-se i sense deixar-la caure al terra. Si així ho fera seria amo de grans riqueses i la Xana li lliuraria un tresor embolicat en una pell de bon pinto...

Expliquen que la *Xana* un dia, en veure un valent que passava per allí li va explicar la seua trista història. El cavaller no va dubtar, la va prendre en braços i va començar a caminar en direcció cap a la zona de *Campofrío*, seguint el curs del riu *Ricabo*. Segons s'allunyava de la cova, la *Xana* s'anava desencisant, de tal manera que quan més es desencantava aquesta, més creixia i més augmentava de pes.

Va desencadenar-se una tempesta i un raig va espantar al cavaller i va deixar caure a la *Xana*. Tal com ella va predir, va quedar llavors encantada per sempre i, plorant sense consol, va tornar a la cova.

La xana és un dels personatges més coneguts de la mitologia lleonesa i asturiana. És una petita deessa de gran bellesa que habita en zones d'aigües pures i cristal·lines (*agua viva*).

És un mite arrelat a Lleó i Astúries; com a prova el gran nombre de topònims que porten per nom *Les Xanes* (plural de xana en lleonès, asturià o àstur-lleonès).

Segons es diu, són dones d'extraordinària bellesa, amb una llarga cabellera rossa que s'entretenen a pentinar-se al costat de l'aigua, que moltes vegades usen com a espill. Una altra tasca en les quals és habitual trobar-les és en la bugada. Mentre esperen al fet que la roba llavada s'asseque, es dediquen a cantar i ballar. També poden estar filant (*filando*), i tots els seus instruments, des de les tisores (*les tixeres*) fins al fus (*fusu*) o la filosa són d'or, així com els cabdells amb els quals treballen. Tendeixen els *cadexos* a la llum de la lluna perquè el primer raig de sol els convertisca en or.

A vegades les *xanas* canvien els bebès d'alguna mare per un de les seues xaninos, perquè aquest reba el baptisme i siga alletat per la seua mare adoptiva. Sota el nom genèric de la “xana” s'agrupen diversos tipus de fades molt difosos en els diversos folklores europeus. A més de la fada segrestadora està la fada encisada, que es mostra al costat d'una font o en algun altre lloc especial, el primer dia de l'estiu, esperant que un valent la desencante mitjançant alguna prova o ritual d'iniciació.

Aquest mite, molt corrent per tota Europa Occidental, té a Astúries dues variants principals: “*El Bollo de Cuatro Picos*” i “*La Mujer Serpiente*”. Tots dos transcorren en la matinal de Sant Joan, quan la xana (a voltes sota un altre nom com “encantada”, “mora” o simplement “mossa”, “senyora”) s'apareix al costat de la font.

En “*El Bollo de Cuatro Picos*” la xana li lliura un pa de quatre becs al protagonista masculí, ordenant-li que ho conserve intacte durant un any, al cap del com, la xana quedarà desencantada i ell guanyarà l'immens tresor que ella custòdia. Però durant aqueix temps l'esposa de l'home

troba el pa i es menja un dels becs, que comença a sagnar. La dona procura dissimular l'estrall i l'home, quan arriba de nou Sant Joan, acudeix a la cita sense sospitar res. Llança el pa a la font o cova i espera que la xana aparega. El pa es transforma en un cavall, que serviria per a traure a la xana del seu encantament, però l'animal ha quedat coix d'una pota i l'encantament resulta frustrat. La xana llavors retrau a l'home que tinga una esposa tan indiscreta i golafre. “Vas perdre de desencantar-me i de fer-te ric. No obstant açò, porta-li a la teua dona aquest mocador de record”. L'home torna a casa i, detenint-se a beure en una font, posa el mocador sobre un arbre...que al moment esclata en flames.

En “*La Mujer Serpiente*” l'argument és molt més senzill: de nou cal desencisar la xana, però el procediment és diferent. La xana adverteix al protagonista que haurà de provar el seu valor. Ella es convertirà en una serp monstruosa i ell haurà de deixar que ella se li enrosque al voltant del cos, per a fer-li una besada en la boca (altres vegades, haurà d'arrancar-li un clavell que el monstre sosté en les gargamelles). En algunes variants del conte, el protagonista triomfa, desencanta a la xana i es porta el seu tresor. Altres vegades, el temor li venç i la xana el castiga llançant-li la seua pinta, deixant-li coix i condemnant-lo, a vegades, a morir abans que transcórriga un any.

Ribadesella presumeix d'encendre la **foguera més gran en la nit de Sant Joan**, la que més llenya acumula, la que més tarda en apagar-se i la que, consegüentment, més calfa.

Però en **Ribadesella**, Sant Joan és moltes coses alhora. És **una illa artificial sobre el Sella**, una enorme taula de terra i herba amb estovalles, sidra, gaites i una immensa foguera que s'encén puntualment a les 12 de la nit i que congrega a més de 3000 persones de tota la comarca oriental. Tot crea la millor disculpa d'una transició esperada i socialment assumida, que esdevé amb l'arribada del bon temps. La celebració és així un acte associatiu que antecedeix a un ritu de passatge aparentment atmosfèric, i una gran majoria de les famílies i les colles es cedeixen gustoses les armes amables que fan possible el veïnatge: conversa, paelles, carns a la brasa, sofisticats menús en altres casos, una mica de cafè al final, unes gotetes de licor o, millor, *un culin* i uns altres quants més després. FOTO 27

Però Sant Joan és també un “*prau misteriosu*”, un continent de cossos i aromes que predisposa a l'**esperit burianer i profà d'Astúries**. Ballar al voltant de la foguera, beure sidra, sopar profusament i acompanyar la música dels orígens és igualment en l'ordre que es donen aquestes circumstàncies -un altre acte associatiu però aquesta vegada lligat a la pervivència de les ànimes de la naturalesa. L'home només és una part més, sense hegemonies, tal com fora sota l'animisme. Així que, en la revetlla que succeeix a la cremada, queda en l'aire cert toc ancestral que la fa distintiva i fugaç, com la pròpia nit.

La nit més curta de l'any passa encara més ràpid a Ribadesella gràcies a aquestes eixides gastronòmiques i noctàmbules en les quals s'improvisen carpes i quiosquets per a viure-la amb permissivitat i folixa. En aquesta festa xiulen els esperits enmig de la convenció, ix a relluir el ritu i, fins a ben entrada la matinada, es roman en la xarrades, corre encara la sidra i la màgia imprescindible que aporten les flames encara es sent.

Només la disminució de les temperatures a l'una que la foguera va morint, i la humitat del Sella, que sempre s'apodera del recinte, fa que la fi de la nit més curta, ja en l'alba, siga per als més atrevits.

A les mateixes portes de la Catedral a Oviedo, a la vora de la mar a Gijón o de la ria a Avilés: són sense cap dubte els focs més urbans, però els rurals no es queden arrere. Hi ha fogueres al voltant del Camí de Santiago, tant el de l'interior com el de la costa. O enmig de qualsevol poble, en qualsevol recòndita plaça, en el vessant d'una muntanya... Escenaris que són ben diferents i el denominador comú dels quals es tracta sempre de llocs amb encant, on veïns i forasters conviuen i comparteixen el menjar de casa que cadascun aporta.

També les hi ha de ria o de platja. La projecció de les flames sobre l'aigua, siga aquesta dolça o salada, li afeg un plus de màgia a aquest ritual vinculat a tradicions paganes i als cicles de la naturalesa. Aigua i foc, una barreja d'elements de la naturalesa que s'escenifica amb passió en llocs com Ribadesella o la platja de l'Espasa a Caravia.

Illes Balears

28

Eivissa

Les festes de Sant Joan més importants de la major de les Illes Pitiüses, són les de la capital i ciutat homònima d'Eivissa i, amb major rellevància, la de la parròquia-municipi septentrional de Sant Joan de Labritja (el patró de la qual és el propi Sant Joan Baptista).

La festa comença pel matí del 23 amb el repic de campanes de l'església i la missa solemne, seguida per processons en què es degusta macarrons de Sant Joan, bunyols i orelletes (dolços d'anís amb forma d'orella) mentre es cata vi pagès i, entre focs artificials i altres activitats d'àmbit cultural, hi ha competicions de *tir amb basselja* (tir de fona) fins que, com mana la tradició, a les 12,00 hores s'encenen "els nou foguerons" i les persones més atrevides salten cadascun dels focs per a deixar enrere una etapa i donar-li la benvinguda a una nova. FOTO 28 (Orelletes)

Formentera

La celebració de Sant Joan comença amb la missa de vesprada del dia 23 en l'Església de Sant Francesc Xavier, a l'eixida de la qual hi ha convit de bunyols caçolans amenitzat amb balls pagesos.

Ja a la nit, es comença amb una gran torrada popular amb coca de Sant Joan i, després, un concert de gaites pageses precedeix a l'encès de la gran foguera de mitjanit, que obrí el dia 24, en què té lloc un mercat artesanal. FOTO 31

Mallorca

A Palma, el dia 23 es celebra la revetlla de Sant Joan, en

la qual les 7 colles de dimonis de Mallorca i les *bèsties des foc* tenen el protagonisme des del pregó, protagonitzat pel *dimoni bufó*, per a més tard dur-se a terme correfocs, que inclouen moltes activitats infantils, en el Parc de la Mar, tot açò amenitzat per música tradicional amb xeremiers i *balls de bots*. FOTO 29

A més de les celebracions de la capital, són especialment rellevants les de poblacions en què Sant Joan és el patró, com Manacor, Muro, Son Cervera i Calvià, amb misses solemnes, ofrenes florals, cercaviles de gegants i música i menjar tradicionals.

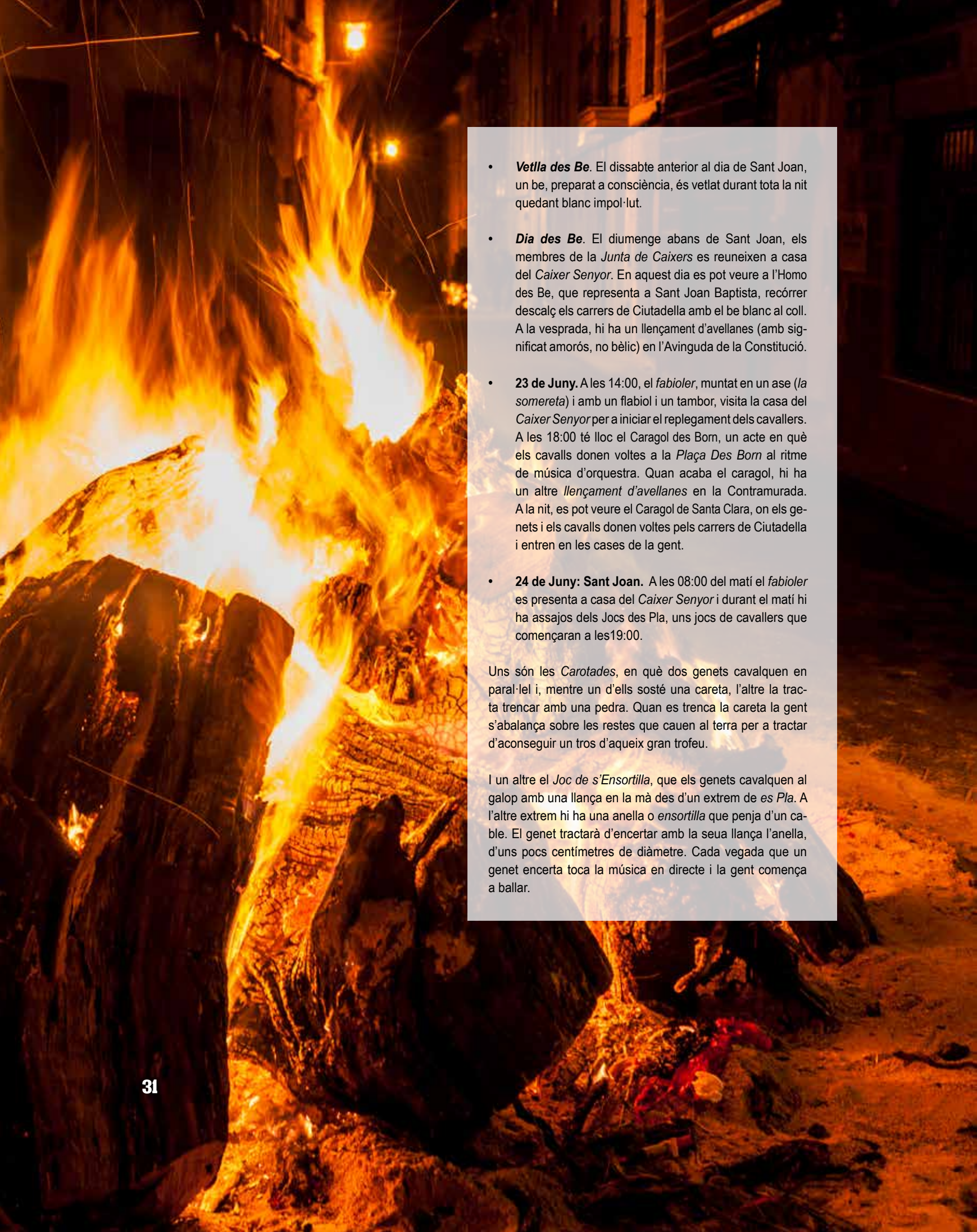
Des de principis del segle XX, a *Es Castell d'Alaró* (en la vila del mateix nom), també s'han celebrat 19 edicions de la tradició catalana de la rebuda de la Flama del Canonigó.

Menorca

Sense cap dubte, la festa de Sant Joan més famosa i espectacular de totes les Illes Balears és la que té lloc a Ciutadella de Menorca, on els seus protanistes són els cavalls i els seus genets (anomenats *caixers*).

Té orígens religiosos en el segle XIV i manifesta els estaments socials d'aquella època: el *Caixer Senyor* representa la noblesa, el *Caixer Capellà* representa el clergat, els *Caixers Pagesos* representen els pagesos i els *Caixers Menestrals* representen els artesans. FOTO 30

Les festes de Sant Joan consten d'una sèrie d'actes distribuïts al llarg d'aproximadament una setmana:

- **Vetlla des Be.** El dissabte anterior al dia de Sant Joan, un be, preparat a consciència, és vetlat durant tota la nit quedant blanc impol·lut.
- **Dia des Be.** El diumenge abans de Sant Joan, els membres de la *Junta de Caixers* es reuneixen a casa del *Caixer Senyor*. En aquest dia es pot veure a l'Homo des Be, que representa a Sant Joan Baptista, recórrer descalç els carrers de Ciutadella amb el be blanc al coll. A la vesprada, hi ha un llençament d'avellanes (amb significat amorós, no bèlic) en l'Avinguda de la Constitució.
- **23 de Juny.** A les 14:00, el *fabioler*, muntat en un ase (*la somereta*) i amb un flabiol i un tambor, visita la casa del *Caixer Senyor* per a iniciar el replegament dels cavallers. A les 18:00 té lloc el Caragol des Born, un acte en què els cavalls donen voltes a la *Plaça Des Born* al ritme de música d'orquestra. Quan acaba el caragol, hi ha un altre *llençament d'avellanes* en la Contramurada. A la nit, es pot veure el Caragol de Santa Clara, on els genets i els cavalls donen voltes pels carrers de Ciutadella i entren en les cases de la gent.
- **24 de Juny: Sant Joan.** A les 08:00 del matí el *fabioler* es presenta a casa del *Caixer Senyor* i durant el matí hi ha assajos dels Jocs des Pla, uns jocs de cavallers que començaran a les 19:00.

Uns són les *Carotades*, en què dos genets cavalquen en paral·lel i, mentre un d'ells sosté una careta, l'altre la tracta trencar amb una pedra. Quan es trenca la careta la gent s'abalança sobre les restes que cauen al terra per a tractar d'aconseguir un tros d'aqueix gran trofeu.

I un altre el *Joc de s'Ensotilla*, que els genets cavalquen al galop amb una llança en la mà des d'un extrem de *es Pla*. A l'altre extrem hi ha una anella o *ensotilla* que penja d'un cable. El genet tractarà d'encertar amb la seua llança l'anella, d'uns pocs centímetres de diàmetre. Cada vegada que un genet encerta toca la música en directe i la gent comença a ballar.

Illes Canàries

Que les festes de Sant Joan omplen Canàries d'actes rituals al voltant del foc no hi és qualsevol cosa nova. Les cròniques de la Conquesta narren que per als antics canaris aquesta data ja era fonamental. A més d'excel·lents coneixedors de l'astronomia, van acceptar i van barrejar de bon grat la presència del costum castellà d'encendre fogueres la vespra de Sant Joan.

Domingo J. Navarro afirmava que *"las visperas de estos días, se divertían mucho nuestros abuelos con las grandes hogueras que hacían en las calles y plazas con tanta profusión que la claridad y el denso humo parecían un incendio"*. En aquests processos, la fruita ha jugat un paper destacat com a ofrena a Sant Joan encara que autoritats dels bisbats han intentat sempre posar un poc d'ordre.

El 1581, la Inquisició a Canàries inicia un sumari "contra las brujas de Lanzarote". Una consideració que tenia l'illa, de sinistra, per les invasions des d'Alger (Algèria) i Salé (el Marroc), les sequeres o plagues. Bona part de les denunciades per aquestes pràctiques eren negres, mulates o morisques, segons el professor d'Història de la ULL, Francisco Fajardo Spinola.

Tomás J. López, llicenciat en Història, afirma que *"era el ámbito de la magia, los conjuros, las curaciones, el amor y el desamor: de las velas, el sahumero, las cazuelas, gánigos (conjunto de pequeños recipientes de arcilla, moldeados a mano y sin tomo, que ya utilizaban los aborígenes canarios. Suelen ser vasos de fondo cónico, generalmente lisos o con decoraciones muy sencillas.), agujas y tijeras. Magia para saber más, pronosticar y proporcionar bienestar... pero, como advirtiera la hechicera quien sabe hacer sabe deshacer, por lo que se ganó la fama de mala vecina, dispuestas a recurrir a temidos maleficios, llegando a sospecharse que fuese*

bruja". La definició que fa Spinola era la d'una dona que "ha abandonat el cristianisme, renunciat al seu baptisme, i que rendeix culte a Satanàs com al seu Déu, al que s'ha lliurat en cos i ànima, i es converteix en el seu instrument de fer el mal".

El 1603, en La Palma, el bisbe Martínez Cendreras alertava que *"hacen descomposturas i deshonestidades, així les persones que allí s'ajunten amb ànim, van només a fer travesuras i descomposturas"*. Per aqueixa raó, prohibia actes a la nit *"no haya velas de noche, ni danzas, ni bailes, ni semejantes"*.

A Gran Canària, passava alguna cosa per l'estil. I és que el 1747, recorda Manuel Hernández González, de la Universitat de La Laguna, en el seu llibre "Fiestas i creencias en Canarias en la Edad Moderna", el vicari José Cabrera denunciava que en l'illa *"se celebran a los santos de más devoción, en que suelen tener en las plazas algunos juegos y entretenimientos"* i alertava de *"las malas consecuencias que se puedan seguir"* i en els entorns religiosos *"de las visperas y antes de acabarse la procesión y misas y aún después estorben e impidan los bailes, juegos de espadas, lanzas, dardos y luchas que suelen usar los naturales de esas poblaciones"*.

De les celebracions, Sant Joan es porta el palmell per diverses raons. En Gran Canària, per exemple, va anar un 24 de juny quan el desembarcament en l'illa, per mandat dels Reis Catòlics, de Juan Rejón i va fundar la ciutat de Las Palmas i, per tant, l'inici de la Conquesta de Canàries. El foc del que parlen els cronistes apunta a rituals per a demanar aigua.

Detalla el professor Hernández González (Universitat de La Laguna, Tenerife) que a Telde, Gran Canària, el patró del qual era ja Sant Joan Baptista, va haver-hi processons on *"se tocaban y ejecutaban danzas por esclavos negros que*

hacían sonar cascabeles que llevaban atados a las piernas”. Així mateix, els cronistes apunten que la vespra de Sant Joan es cremaven cardons secs, “que eran trasportados por los negros que más tarde desfilaban delante de la procesión”.

Els Antics canaris tenien clar que era necessari banyar-se en el mar per Sant Joan per a revitalitzar-se, com ho fan bona part dels canaris encara per aquesta data, al marge de l'inici de l'estiu uns dies abans.

Vera y Clavijo subratlla que a *La Palma* els que es dediquen a la ramaderia prenen “aguas sulfúreas de las charcas verdes del sur de la isla”, apunta Hernández González. Al seu entente, “no cabe duda que San Juan es la festividad crucial” perquè a Tenerife “es el día para coger los granos del helecho, para hacer determinadas suertes o para que se cumplan los emplazamientos”. Era el dia màgic per excel·lència per als encantaments segons el parer de la gent d'aquella època.

Les fogueres estaran presents en totes les illes, des d'El Hierro, on realitzaran una gran foguera seguida d'una tradicional revetlla popular, fins a Lanzarote, on cremaran a mitjanit la llenya, llibres i tot allò recopilat durant aquest mes. Açò, és clar, després d'un dia replet de torrades i graellades on hauran gaudit de les tradicionals pinyes. FOTO 33

Els pujols de Valle Gran Rey, a La Gomera, cremaran en flames en honor a Sant Joan al són dels tambors i les castanyoles que posaran la música a la tradicional litúrgia.

A Tenerife hi haurà vàries i diferents celebracions. En San Juan de la Rambla tenen una tradició des de fa segles i la nit més curta de l'any celebren el triomf de la llum sobre la foscor. En la localitat d'Icod de los Vinos es construeixen fileres que uneixen una lloma amb la Plaça i per la qual es llisquen boles de foc. Mentre els *carozos* (panotxes de dacsa desgranades) impregnats de gasoil il·luminen una muntanya, els *hachitos* (canelobres de fusta de 2 o 3 metres d'alçada) van arribant a la plaça, on el millor d'ells serà premiat. Aquests són solament alguns dels pobles on gaudir d'aquestes diades, però la festa continua en la resta de les illes!

Al Puerto de la Cruz també es festeja la nit de Sant Joan. La tradició consisteix en la cremada de les fogueres en la platja, que es barreja amb l'adorn dels *chorros típicos* del municipi (fonts públiques) amb elements vegetals: fruites, verdures, palmells, flors. Des de fa molts anys, *Playa Jardín* celebra en commemoració a aquest dia un concert amb posterior espectacle pirotècnic. El mateix dia de Sant Joan, el matí del 24 de juny, es produeix el denominat bany de les cabres en el Moll pesquer de la ciutat turística del nord de Tenerife.

A Punta del Hidalgo, en el nord de Tenerife, es celebra la festa de Sant Joan (al qual denominen els punteros *Sant Juanito*). Abans d'enfosquir, un grup de joves arreplega la imatge del sant de l'Església del poble i ho trasllada a coll fins a un lloc a les ribes del mar al que criden “el Güigo”. Acompanyat de rondalles vilatanes, en passeig romani, parant al ritme dels glops de vi, descansa aquesta petita imatge en l'ermita costanera. Enllà es realitza la cremada de fogueres mentre fosqueja entre taboles i encanteris. FOTO 32

A Las Palmas de Gran Canaria són les Festes Fundacionals de la ciutat, i ho celebren amb magnificència durant dues setmanes plenes de música, cultura i gastronomia des de fa més de cinc segles. Un lloc millor per a passar una nit màgica? Una, dues, tres o quatre... Mai són suficients en aquesta fascinant illa!

RITUALS

Els rituals i tradicions protagonitzen la **Nit de Sant Joan** en les Illes Canàries. Es tracta d'una festa on el protagonista principal és el foc, com a element purificador i màgic.

La màgia, tradicions i rituals no falten en la **Nit de Sant Joan**, a Canàries. Un dels rituals més coneguts és el d'encendre fogueres on es cremen tots aquells records materials que volem oblidar, dels quals el foc ens purifica, alliberant-nos. Saltar damunt d'aquestes fogueres dona bona sort i bona salut, durant per tot l'any següent.

Col·locar branques de llorer en les cases per a atraure la fortuna, cremar a mitjanit un paper amb desitjos escrits perquè es complisquen i eixir a la platja (lloc central de celebració) a netejar-se en l'aigua salada de les impureses de l'ànima i purificar-se, són uns altres dels rituals que es realitzen durant la **Nit de Sant Joan**, en les Illes Afortunades.

Altres rituals més específics, que se solen dur-se a terme durant la Nit de Sant Joan, són els que es citen a continuació:

- A les 12 de la nit del dia 23 deixar caure un rovell d'ou dins d'un got d'aigua, pensant en un problema que ens preocupa. Deixar-ho fins a l'endemà i observar les formes que pren. Ens donaran pistes de què succeirà amb aqueix problema o assumpte que ens preocupa tant.
- Per a aquells que es troben insegurs en les seues relacions de parella, en la **Nit de Sant Joan**, posar en un plat blanc un poc d'aigua. Després llançar dues agulles en el plat. Si les agulles s'ajunten en l'aigua significa que la teua parella et convé. Si se separen, probablement aqueixa persona no és l'adequada per a tu.

32

- Per a conèixer la bona fortuna i com ens anirà en termes econòmics, abans de gitar-nos en la **Nit de Sant Joan**, llançar sota el llit tres *papas* (creïlles): una pelada, una altra a mig pelar i una altra sense pelar. En despertar, l'endemà ficar la mà sense mirar sota el llit (sense alçar-se de la mateixa) i agafar una de les creïlles: si ix la pelada tindrem problemes econòmics l'any següent, si ix la que està a mig pelar tindrem un any ple d'alts i baixos i si ix la que està sense pelar eixirem ben parats de tots els problemes que tinguem. Aquesta festivitat es celebra en tota l'illa de Tenerife i, com no, en la resta de les Illes Canàries, la nit del 23 de juny i la matinada del 24. A més, les fogueres en les platges, barris i pobles s'organitzen a l'aire lliure amb gran desplegament de focs.

En Sant Joan les *meigas* i bruixes fugiran. A Canàries baixen al seu sant Patró perquè siga testimoni al costat dels fidels de les fogueres. S'acudeix amb vells records, fotos, roba, llibres. En cremar-los se'ls diu “adiós” i s'espera amb il·lusió les noves vivències.

Llegendes, Creences i Tradicions

Diferents llegendes o tradicions populars es relacionen amb la nit de Sant Joan. Les llegendes de Sant Joan tenen en comú l'aspecte màgic i sobrenatural d'aquesta data. És com si en aquestes dates s'obriren una porta invisible, alguna cosa similar a l'altre costat de l'espill. Es permet l'accés a grutes, castells i palaus encantats. Tot sembla tenyir-se d'un halo màgic. Les llegendes aprofiten la transmissió popular i aquest ambient màgic per a seguir transmetent-se.

Són moltes són les creences que es relacionen amb aquesta màgic nit, incomputables les tradicions amb les quals es celebra, però t'anem a explicar algunes de les més populars a Tenerife.

En el moment exacte, que el sol il·lumina el clarejar del dia 24, les aigües de fonts i rierols estan dotades de poders especials per a guarir i brindar protecció a la gent. **Qui es banya** en la rosada que cau aqueixa nit quedarà protegit durant tot l'any (zones altes de la illa).

Ficar-se nu i d'esquena al mar, mirant la lluna, permetrà a qui ho faça obrar certs prodigis.

Col·locar-se sota una figuera amb una guitarra pot aprendere a tocar-la demanera immediata.

Fadrins i fadrines, que en començar el dia 24, traguen el cap per la finestra de sa casa, veuran passar l'amor de la seva vida.

Creumar un paper on s'haja escrit allò que es vulga oblidar, es pot aconseguir benestar per tot l'any.

Si una dona es mira nua i d'esquena en un espill, a mitjanit i amb la llum d'una espelma, veureu el moment de la seva mort.

Qui matine el dia 24 no passarà son la resta de l'any.

Es fan fogueres amb un *pelele* (ninet de drap similar a un espantall) denominat "*Jua*" (creumar el Juan), (*noche de los juanes*) i en les zones costaneres el ritu es fa prop de la riba de la mar, amb peticions i promeses de molt diversa índole.

El solstici d'estiu coincideix amb la maduració i recol·lecta del fruit de la figuera de figues negres (exteriorment negres) anomenada *brevia* (bacora).

La Tradició mana

Branques de llorer: En algunes illes, la nit de Sant Joan es celebra col·locant branques de llorer o "lloros", com se li coneix vulgarment. Es col·loquen en les finestres i en les portes per atraure la bona sort i espantar els mals esperits.

Cendra, element de curació i sort: La llegenda diu que les cendres guareixen les malalties de la pell i que és convenient saltar la foguera un mínim de tres vegades per a tenir un bon any.

És una nit màgica en la qual tot pot succeir. Les fogates allunyen el mal, per la qual cosa saltar per sobre d'elles, dansar al seu al voltant i tacar-se amb la seua cendra, són maneres d'apartar mals esperits del nostre camí i preparar un any de bona sort. A Canàries, durant les fogueres de Sant Joan es cremen objectes, papers o, com els estudiants, llibres que signifiquen esdeveniments o pensaments que volem oblidar. A més, llancem una

carta o escrit amb els nous desitjos per a posteriorment passar per sobre del foc. Antany, la dona que no saltara per sobre de les fogueres, es creia que es quedaria fadrina per sempre. Les famílies arpleguen llenya i mobles vells prou dies abans i els amunteguen en un pla. El costum d'encendre focs sembla que prové d'antics cultes pagans al sol.

Enfortiment de cabells i ungles: La vespra de Sant Joan, els creients en aquesta nit màgica acostumen a tallar-se els cabells, les ungles i les pestanyes, no solament per a tenir bona sort, també perquè creixen més sanes i fortes.

Lectura del futur: Es deu tirar un ou en un got d'aigua el 23 de Juny a les 12 de la nit. L'endemà, dia de Sant Joan, s'hauran format figures, amb les quals els vidents podran endevinar el futur de qui ho requerisca.

Amor: Existeix un ritual pel qual pots comprovar si la teua parella és la teua meitat, has de col·locar dues agulles en un plat blanc amb aigua. Una agulla representa al consultat i l'altra a la persona que s'estima. Si les agulles s'uneixen, és l'home o la dona de la teua vida; si romanen separades, la llegenda explica que no és la persona que et correspon. Hi ha un altre ritual d'amor i unió que pot ser utilitzat tant per parelles noves com per a confirmar promeses anteriors. La parella en la riba del mar ha de situar-se de front (un a cada costat de l'aigua) i estrènyer les seues mans per sobre de l'aigua dient alhora... "Aigua que flueix, dóna fe a aquest acte; les nostres mans estan unides; fem aquest pacte".

Negocis pròspers: L'interessat ha de formar un triangle amb camamilla de camp, una branca d'olivera i llorer, i col·locar una vela en el centre, encendre-la i anar cremant d'una, en un primer lloc la camamilla, després l'olivera, quan la vela estiga per la meitat, i per a concloure el llorer, quan la vela siga a punt d'apagar-se.

Sequera: També hi ha a Canàries una sèrie de creences relacionades amb la sal. Entre les més generalitzades està la que es realitza en la vespra de Sant Joan, en la qual es posen en una taula dotze munts de sal, que representen els dotze mesos de l'any. S'observen el dia de Sant Joan abans d'eixir el sol. Els munts dissolts signifiquen que plourà en els mesos que representen. Si tots els munts estan com es van col·locar hi haurà sequera tot l'any.

Sort: Agafa unes espigues de blat, crema-les i, mentre tires les cendres al vent, demana un desig. El vol de les cendres en l'aire simbolitza les emocions.

34

Nombroses localitats càntabres encenen les seues fogueres per a celebrar una nit màgica. Però sens dubte, en la Platja de San Juan de Soto de la Marina ho celebren de forma especial ja que és Festa d'Interès Turístic Regional.

En la nit del 23 al 24 juny a les 24:00 hores es realitza l'encès de la tradicional foguera seguit del purificador bany en el mar per als més atrevits.

La nit de Sant Joan és una festivitat que es remunta a temps molt llunyans i que sol anar lligada a encendre fogueres o focs. Festejant-se l'arribada del solstici d'estiu en l'hemisferi nord, el ritu principal del qual consisteix a encendre una foguera per a "dar más fuerza al sol". Simbòlicament, el foc també té una funció "purificadora" en les persones que ho contemplen.

La nit del 23 de juny, nombrosos pobles de Cantàbria encenen les seues tradicionals fogueres per a saltar per sobre d'elles, trepitjar les cendres encara candents o dansar al seu voltant. FOTO 34

A Cantàbria destaquen, entre unes altres, les *Fiestas de San Juan del Canal* i la dels Corrales de la Buelna. Tradicionalment, durant el desenvolupament d'aquesta festa, s'aprofitava per a cortejar a les "mozucas" mitjançant el costum de "enramar", que consistia a col·locar belles branques de pollancre o allise en la finestra d'aquella mossa que es volia

honrar, destacant les posteriors disputes entre les joves per quina d'elles tenia el ram més bell. També en el centre del poble es solia col·locar un gran ram o fins i tot un arbre. Els mites són també part important de la celebració, anteposant com a personatges principals "Los Caballucos del Diablo".

De tota Cantàbria aquest festeig es celebra amb major fervor a San Juan de la Canal a Soto de la Marina i és declarada Festa d'Interès Turístic Regional.

Els actes arranquen amb la celebració d'una cerimònia religiosa que s'oficia en l'ermita de la localitat, cap a les vuit de la vesprada, per a honrar al patró Sant Joan. Després d'aquest acte, l'atenció es bolca en la platja, on l'ambient i la música amenitzen els moments previs a l'arribada de la mitjanit, moment de l'encès de la foguera i els posteriors focs artificials.

Es conserven les típiques pràctiques ancestrals tals com: balls al voltant de la foguera, saltar per sobre d'ella, passar a "la cabanya" (passar per un costat de la foguera i pròxim a ella), trepitjar les seues cendres candents o arrossegar el foc pels camps de cultiu per a purificar la collita. No falta tampoc el tradicional i purificador bany en les fredes aigües de les platges càntabres.

Llegenda de “Los Cabalucos del Diablo”

Els celtes celebraven el solstici d'estiu, festejant el Yun, pare dels déus, mitjançant càntics i consagracions de vesc i la revetla. Nascuts en la Nit de Sant Joan, data en què les fogueres perpetuen la tradició purificadora segons la llegenda, els *Cabalucos* no poden acostar-se a aquestes fogueres en ser un foc sagrat diferent de l'infern, per la qual cosa la gent acudeix a ballar i cantar al voltant de la foguera. Són clares les semblances amb els cavalls de l'Apocalipsi.

Viuen en conques recòndites de tota Cantàbria, en les quals habiten esperant l'arribada del solstici d'estiu, per a eixir durant la nit de Sant Joan a perpetrar les seues malifetes per la Muntanya.

El seu nombre és de set unitats de set diferents colors, un de roig, un altre blanc, negre, blau, verd, groc i l'últim ataronjat, en tots els casos la seua aparença és de grans libèl·lules amb ales llarguïssimes i transparents, que els faciliten un veloç vol en les nits de Sant Joan càntabres. Són muntades per set respectius dimonis i sempre volen junts. Els seus

ulls brillen de roig foc, esbufeguen amb força semblant un vendaval, tan fort i fred com els vents d'hivern que fa moure's i caure a les fulles dels arbres i arbustos, podent, fins i tot, llançar flamarades per la boca, deixant com solcs d'un irrespirable olor a sofre. En les seues potes disposen d'uns forts esperons que, en posar els seus cascs en terra, deixen petjada perpètua fins i tot en roca. Són éssers malignes per als muntanyesos, ja que es dediquen a cremar i pisotar les messes.

Les llegendes i supersticions assenyalen que aquests cavalls provinents de l'infern, en realitat eren homes que pels seus pecats van perdre la seua ànima i van veure's obligats a recórrer Cantàbria per la resta de l'eternitat.

1. El cavall roig: el més robust i gran, és el cap que dirigeix a la resta per a la seua missió de cerca, sempre va enmig del grup. Es diu que és el mateix diable qui cavalca sobre ell. Se li suposa un home que prestava diners als llauradors i després embargava les seues propietats amb bruts ardit.
2. El blanco era un moliner que furtava molts sacs del seu amo.

3. El negro era un vell ermità que enganyava la gent.
4. El groc era un jutge corrupte.
5. El blau, un taverner.
6. El verd, un senyor amb moltes terres que va dissortar i va aprofitar-se de moltes joves.
7. El taronja era un fill que per odi pegava els seus pares.

En el matí de Sant Joan és típic eixir al bosc a la recerca d'alguna flor de l'aigua o algun trèvol de quatre fulles, ja que els *Cabalucos* es dediquen a destruir-los durant aqueixa nit. Qui troba una flor de l'aigua aconsegueix amor i felicitat i qui troba un d'aquests rars trèvols, rep les quatre gràcies de la vida, una per cada pètal del trèvol:

- Viurà 100 anys.
- No patirà cap dolor durant la seua vida.
- No passarà fam mai.
- Resistirà amb serenitat qualsevol contrarietat.

Per a protegir-se d'aquests equins i les seues infernals muntures, que gaudeixen destrossant humans amb els seus poderosos cascs, els vilatans com a defensa, han de dibuixar set creus en l'aire quan s'acosten, cosa gaire fàcil ja que, a causa de la seua gran velocitat, no sempre tenen temps de protegir-se, per la qual cosa solen portar damunt durant aqueixa nit una branca de revetla o *yerbuca* de Sant Joan que, segons la tradició, espanta el mal. Aquesta herba sagrada ha d'haver sigut arreplegada durant la nit de Sant Joan de l'any anterior.

De vegades assenyalen els vilatans, els cavalls després de tan fatigosa mostra de presses al llarg d'una nit, esgotats, i comença a caure-li saliva que en refredar-se es converteix en barres d'or. I que, si són trobades per algun home, li portaran sort i li faran immensament ric; però quan muira, la seua ànima descendirà irremeiablement a l'infern. Encara així, molts ambiciosos no fan cas a tal admonició i abans de clarejar caminen amb fanals cercant-les entre l'herba. Quan retornen de la seua afanosa cerca, s'han d'amagar entre els arbres per a no ser vists pels mossos i mosses que recorren els prats botant i cantant:

“A quin coja la yerbuca la mañana de San Juan, no li dañarán culebras ni Cabalucos del mal”

ALBACETE desfile de antorchas y hoguera de San Juan

JOSÉ-MARÍA MORENO GARCÍA
FOTOGRAFÍA HUMANISTA Y DOCUMENTALISTA 2012

La nit de Sant Joan és, en origen, la celebració pagana que dóna la benvinguda al solstici d'estiu i que el cristianisme adaptaria més tard. La festa de les populars fogueres es celebra en la mitjanit del 23 al 24 de juny, marcant la data en què, segons la Bíblia, va nàixer Sant Joan Baptista. Segons els textos sagrats, el sacerdot Zacaries va manar encendre una foguera per a anunciar el feliç naixement del seu fill Joan. Així, el cristianisme va assimilar aquesta tradició d'origen pagà adaptant-la al seu calendari i quedant unida al naixement de Joan el Baptista.

La tradició pagana marcava que, per a ajudar al sol a passar el tràngol de la seua menor permanència en els cels, a partir del solstici d'estiu els dies s'escurcen i, per a donar-li més força, calia encendre fogueres per a animar-li, i perllongar la llum. I aqueix dia, més lligat al 21 que al 23 o 24 de juny, estava mesurat des de temps immemorials com ho demostren els monuments megalítics de Stonehenge.

En la seua versió pagana, la nit de sant Joan era una nit màgica, el moment més adequat de l'any per a espantar els mals esperits, trencar amb allò dolent de l'any i fer vots per l'amor i la fertilitat. És una festa molt lligada al foc, però també a l'aigua, sobretot en els pobles de tradició cèltica. A més, la nit de Sant Joan, està molt relacionada amb antigues tradicions i llegendes espanyoles, com la "*leyenda de la Encantada*", nom genèric que fa referència a un conjunt de tradicions orals i llegendes mitològiques i que compta amb elements comuns com són: una jove de llarga cabellera i la nit de sant Joan. Aquests elements relacionen aquestes antigues llegendes amb les *làimies*, que segons la mitologia grega eren criatures femenines que espantaven xiquets i estaven dotades d'una gran bellesa.

A La Manxa, segons les creences populars, la nit de sant Joan és la nit bruixeresca per excel·lència, la més curta de l'any i la que aprofiten "*encantas*", "*trocantas*" i altres éssers màgics per a fer-se visibles i escometre les seues perversitats o quefers. En aquesta nit les propietats màgiques de persones i coses aconsegueixen el seu cenit. És nit sagrada des dels primers temps de la humanitat, en la qual eren venerats arbres i plantes. Dos eren les principals tradicions dels pobles manxecs en les nits santjoaneres: "*guarir els herniats i arplegar la sement de la falguera*."

De la primera tenim referències en **La Roda**, on, en el segle XVII, existia la tradició d'ajuntar-se diversos homes i dones per a portar un xiquet herniat a algun arbre proper, preferentment una figuera, a la qual desgajaban una branca sense arribar a separar-la del tot i a continuació passar al xiquet malalt diverses vegades per sota de la branca desgallada. Una vegada passat el xiquet sota ella, si la branca seguia unida a la figuera era senyal que el malalt guariria de la seua dolència. En altres pobles d'Albacete, també amb la figuera com a arbre sanador, calia que s'ajuntaren fins a tres parelles de *Juanes* i *Marias* perquè el ritual tinguera èxit.

Conca

A Conca se celebrava aquest mateix ritual en l'horta de Juan de Ribera, però solament funcionava si s'utilitzava un guinder i es recitava a Sant Joan el següent: "*malo te lo doy, Juan / devuélvemelo bueno*". La forma, però no el fons, era alguna cosa diferent en la zona de Moya. Ací eren dos *Marias* i sengles *Juanes* els qui feien el ritual en un gal·ler.

Albacete

A Albacete, els dies anteriors al 24 de juny, festivitats de Sant Joan Baptista, patró d'Albacete, es celebren les festes en el seu honor. Aquestes vénen acompanyades d'activitats culturals, esportives i d'oci en diversos punts de la ciutat. FOTO 35

El punt culminant de les festes té lloc el 24 de juny i la seua vespra, la nit de Sant Joan (del 23 al 24 de juny). Aqueixa nit es duu a terme la desfilada de torxes des de l'Ajuntament fins als *Ejidos de la Feria*, on es cala foc a la Foguera de Sant Joan, on es cremen vells estris i andròmines. A continuació, es realitza un gran castell de focs artificials i una revetlla en el *Recinto Ferial*. FOTO 36

Finalment, el dia 24 es duu a terme un romiatge en el qual es trasllada a Sant Joan des de la Catedral fins al Parc de la Festa de l'Arbre.

Talavera

Talavera acull, un any més, l'acte que emmarca la nit de Sant Joan, organitzat per l' **Asociación San Jerónimo** en col·laboració amb l'Ajuntament.

És habitual el descens de piragüess amb torxes pel riu Tajo.

El salt de la foguera, **per a prevenir de certs mals**, és una de les característiques principals d'aquesta activitat, que té molta tradició i a la qual sol acudir molta gent, en els voltants del pont vell de la ciutat.

Toledo

A Toledo, els veïns de *Tembleque* i altres pobles propers portaven els xiquets fallits a un lloc proper al *Cristo de Urda*, on es celebrava el ritual sota una figuera. Tal era la creença i confiança d'aquelles gents en aquesta cerimònia sanadora que ni la Inquisició va poder acabar amb el ritu pagà.

Als *Montes de Toledo* s'utilitzava un vímet com a arbre màgic i es recitava la següent oració: "*Dámelo, Pedro / tómallo, Juan / malo te lo doy / sano me lo devolverás*". A *Santa Quiteria*, pedania d'*Alcoba de los Montes*, la tradició santjoanera era penjar peces del familiar malalt en el *Mesto*, un monumental híbrid de surera i alzina al que se li atribuïen propietats guaritives.

Guadalajara

A Guadalajara, la curació d'herniats es feia de la següent manera: es triava un roure amb dues branques bessones al que se'l donava un tall amb destreal per la meitat i es despen-

jolaven les dues branques sense separar-les del tot. Es passava al xiquet herniat entre les branques, mentre un *Juan* i una *Maria* recitaven algun tipus de conjur. Després es lligava l'arbre amb cordes, deixant de nou les branques unides. Tot açò es feia abans d'eixir el sol, amb la creença que si guaria el roure, guaria també el xiquet o la xiqueta.

La tradició mana arreplegar la sement de la falguera en la nit de Sant Joan. Present en les rouredes humides dels *Montes de Toledo* i *Sierra Madrona*, és una planta amb múltiples aplicacions medicinals i molt apreciada pels bruixots, per al que havia de ser arreplegat en la nit màgica. En nombrosos processos contra fetillers i bruixotes, se'ls acusa d'arreplegar aquesta planta a mitjanit. Es creu que recol·lectat de manera especial (el mètode no ha transcendit fins als nostres dies) tenia el poder de fer invisible al recol·lector. La literatura clàssica espanyola ens ha deixat algunes mostres dels seus poders màgics, com el passatge de la Celestina en què Parmenio relata la seua experiència observant com la fetillera prepara les seues pocions d'amor.

El 1575, Diego López, veí de Conca, relatava la seua experiència acompanyant a un clergue per a arreplegar sement de falguera en la nit de sant Juan: "*una vez encontrada la planta, colocaba un paño blanco debajo de ella. El clérigo se ponía una sobrepelliza y estola y echaba agua bendita alrededor diciendo Asperge me, Domine. Al rato comenzaba a leer el Evangelio de san Juan, simultaneándolo con un conjuro para aplacar tempestades, teniendo encendida una vela y en la mano una cruz y una imagen de la Virgen*". Segons Diego López, la sement de la falguera així recollida era útil per a trobar tresors amagats, tenir sort en llances d'armes, caminar sense cansar-se i tenir sort en el joc i en l'amor.

A més, la falguera posseeix diverses propietats medicinals que es poden aprofitar:

- *Hipotensora*: ajuda a reduir la pressió arterial, en alguns casos es recomana per a maldecaps o casos de glaucoma. També es recomana per a reduir el sagnat en menstruacions perllongades.
- *Antidiarreica*: ajuda a reduir i prevenir episodis de diàrrrea.
- *Vermífuga*: excel·lent per a eliminar cucs i amibes que puguen haver-hi en el tracte digestiu.

Els manxecs creuen que en la nit de sant Juan s'obri la porta que ens introdueix al coneixement del futur i a les dimensions màgiques de la realitat. És la nit en què els enterraments cremen, el diable camina solt i els camps són beneïts pel Baptista. Algunes de les creences més comunes són:

- Si ixes a mitjanit i et trobes amb un gat negre és senyal de mala sort i de bona sort si el gat és d'un altre color.
- Si se'n ix després de mitjanit amb una gallina negra i es donen set voltes a la casa apareixerà el diable.
- A la primera persona que trobes i abrades passada la mitjanit serà la teua parella.
- Si a mitjanit es fa una creu en els arbres doblegaran la collita de fruits.
- Si a les dotze de la nit mirem la lluna i després una figuera la veurem florir.
- La figuera i la falguera floreixen aquesta nit. Qui tinga una d'aquestes flors serà molt afortunat.
- Qui veja florir l'herba-sana la nit de sant Juan serà molt afortunat sempre que ho mantinga en secret.
- Si s'enterra un fava i li la va a veure a mitjanit florirà i donarà bona sort.
- Si trobes un trèvol en la nit de sant Juan tindràs moltes riqueses. D'ací procedeix la cèlebre coplilla: "*A coger el trébole /el trébole, el trébole/ a coger el trébole la noche de San Juan*".

- Cal netejar-se les mans amb aigua del riu per a mantenir-se jove i el cabell per a conservar-lo bell. Recordem que aqueixa nit les aigües estan beneïdes pel Baptista.
- Si agafes aigua de la font en la nit de sant Juan sanarà la part del cos que et llaves amb ella.
- La rosada de la nit de Sant Joan també té propietats guaritives.
- Si plou en la nit de Sant Joan o l'endemà hi haurà collites abundants.
- Abans de l'eixida del sol cal regar els arbres amb aigua del riu perquè donen molta fruita durant l'any.
- Si aqueixa nit demanes sota una figuera que et corresponga la persona de qui estàs enamorat es farà realitat.
- Per a aprendre a tocar la guitarra o qualsevol instrument musical cal col·locar-se sota una figuera o bé en l'encreuament de quatre camins i apareixerà el diable a ensenyar-te.
- Si mires a l'espill la nit de sant Joan apareixerà el diable.
- En la nit de sant Juan no has d'abocar-te als pous perquè veuràs el teu propi enterrament. FOTO 37

“El Paso del Fuego” de San Pedro Manrique a Sòria

La ciudad entera vive esta festividad de una manera muy especial. Soria se divide en cuadrillas o barrios, cada una con su toro, su organización y su santo, que celebran durante días en la calle San Juan con verbenas, canciones y todo tipo de tradiciones locales.

No n'hi ha cap nit de Sant Joan sense que acudisquen a *San Pedro Manrique* desenes de periodistes amb les seues càmeres per a mostrar per TV com es viu la nit de Sant Joan en aquesta localitat soriana. Els *sanpedranos*, precedits de tres tocs de trompeta, creuen descalços, sense cremar-se, una sendera de brases incandescentes disposades a manera de catifa. La tradició mana que els tres primers mossos en passar han de portar al coll les tres *mòndidas* (mosses) de les festes.

El Paso del Fuego va ser declarat festa d'Interès Turístic Internacional l'any 2008 . FOTO 38 Y FOTO 39

Festes de Sant Joan i Sant Pere a Segòvia

A Segòvia, les Festes de Sant Joan i Sant Pere es viuen amb especial intensitat, canviant el foc de la foguera per un meravellós espectacle pirotècnic que pot observar-se en la nit de Sant Joan des de la *Plaza del Azoguejo*, al costat de l'aqüeducte. Realment bonic!

Festes de Sant Joan i Sant Pere a Lleó, i la seua tradicional foguera

Durant tot el dia se succeeixen els jocs, els balls i cercaviles amb Gegants i Cabuts, classes de dansa i de pilates, menjars populars... Per a culminar amb la tradicional foguera de Sant Joan en la *Plaza de Puerta Obispo*. Després de deixar arrere els mals records en la foguera es donarà pas a la música, generalment de grups lleonesos, en la *Plaza de San Marcelo*.

La Foguera més grande d'Europa, a El Bierzo

La cita de Sant Joan més important i cèlebre a El Bierzo, des de 2007, és la coneguda com a Catedral del Foc, que no és una foguera qualsevol, sinó la més gran d'Europa, amb 350.000 kg de roure, pi i castanyer, que té lloc a *San Juan de la Mata (Arganza)*, que arriba a aconseguir els cinc metres d'alçada i, on s'aboquen desitjos escrits en papers després cremats, de propòsits al compàs d'un ball al voltant del foc. Cal donar-la set voltes al seu perímetre perquè es complisca allò desitjat. A les 00:00 hores s'encén la gran foguera i posteriorment té lloc la *queimada* popular i la xocolatada. FOTO 40 Y FOTO 41

La Nit Màgica de Balboa

Declarada "Festa d'Interès Regional" es celebra cada any el 23 de juny, al costat del Castell de Balboa. Any rere any és un rotund èxit tant en l'assistència de públic com en la qualitat del programa desenvolupat. És un esdeveniment musical en directe de tots els estils, grans fogueres, repartiment de *queimada*, sopars màgics, cercaviles, mercats ambulants, graellades a l'aire lliure, balls, vi de la terra, pastís de castanya, i focs artificials.

A la província lleonesa està molt arrelada la llegenda de l'*Encantada* o la *Xana*, especialment en les zones de muntanya.

Fogueres de Sant Joan en la Playa de las Moreras a Valladolid

Si, han llegit bé, en la platja de Valladolid (Playa de las Moreras). Es tracta d'una estrebació del riu Pisuerga, en la qual es va creant una petita platja fluvial adaptada, en els últims temps, perquè **els val·lisoletans puguen acudir ací a prendre el sol, banyar-se i gaudir de les fogueres en nit de Sant Joan**. En rotgles, els joves es senten al voltant de les petites fogueres, on xarren, ballen i prenen alguna cosa a l'espera de la cremada de la foguera "oficial". Després del foc, arriba la música i la diversió amb un multitudinari concert. FOTO 43

Fogueres de Sant Joan a Salamanca

Els veïns de Salamanca es reuneixen durant la nit al voltant del foc en les fogueres disposades en cada barri de la ciutat, de les quals la més important es la del *Barrio Chino*.

Equinocci de primavera a San Juan de Ortega, Burgos

La nit de Sant Joan va precedida per l'**Equinocci de Primavera, el 23 d'abril**, dia en el qual la llum venç la foscor (el dia més llarg de l'any) i que des dels nostres ancestres se celebra com el dia en el qual el ben venç el mal. A **San Juan de Ortega** pot contemplar-se a través del feix de llum que travessa una petita finestra de la seua església romànica per a il·luminar un dels seus capitells on es representa a la Mare de Déu. **L'experiència és màgica i única.**

Festes de Sant Joan i Sant Pere a Aguilar de Campoo, Palència

En aquesta població palentina, on l'escultor Ursi establira sa casa, taller i museu i punt d'inici de la Ruta del Románico Norte Palentino, es celebra durant tot el dia la Festa de Sant Joan. Olimpíada popular, cercaviles "*Charanguilar*", i animada revetla, precedida açò si per la salutació penyista des de la balconada de l'ajuntament, des d'on es llançarà el *cohetón de San Juan* i es repartiran les torxes amb les quals els veïns desfilaran fins a la foguera de Sant Joan.

A la província de Palència, en la localitat de *Velilla del Río Carrión*, enclavat en el màgic paratge de les *Fuentes Tamáricas (La Reana)* es celebra la nit del 23 de juny la tradicional foguera, iniciant la cremada amb antics ritus del foc de tradició cèltica. Així mateix, durant els dies 23 i 24 es pot assistir al mercat *Tamárico*. FOTO 42

Un altre dels epicentres de la nit santjoanera en la regió es viurà en el barri palentí de **San Juanillo**, on un any més es col·locarà una foguera que any rere any va guanyant més adeptes. La festa, que comença amb la processó que porta el patró des de la Plaça Major fins al barri que porta el seu nom.

Festes de Sant Joan a Sòria "Las Sanjuaneras"

Deixem per a la fi, però no per açò menys importants, les Festes de Sant Joan a Sòria. Són una de les festes més animades de Castella i Lleó. A part de les fogueres, cercaviles i xarangues, les Festes de Sant Joan són **conegudes pel seu "encierro campero"**, on els animals corren en "semilibertat". Els que ho han contemplat comenten que impressiona. **Les penyes i grups musicals fan la resta**, oferint un **fabulós ambient festiu** a tot aquell que els visite.

"Campanario sumergido
de Valverde de Lucerna
toque de agonía eterna
bajo el agua del olvido..."

San Manuel Bueno, mártir de Miguel de Unamuno

Explica la llegenda que el llac de Sanabria va cobrir el llogaret de Villaverde de Lluçana (Zamora). En la nit vespra a la festivitat de Sant Joan, una nit de tempesta i fred, un pelegrí va arribar a aquest llogaret amb la finalitat de trobar recer i aliment. No obstant açò, aquest llogaret, de terres molt fèrtils, tenia uns habitants egoistes i poc caritatius. Cuenta la leyenda que el lago de Sanabria cubrió la aldea de Villaverde de Lucerna (Zamora). En la noche víspera a la festividad de San Juan, una noche de tormenta y frío, un peregrino llegó a esta aldea con el fin de encontrar cobijo y alimento. Sin embargo, esta aldea, de tierras muy fértiles, tenía unos habitantes egoístas y poco caritativos.

Esta leyenda fue especialmente recordada cuando el 9 de enero de 1959 el pueblo de Ribadelago, situado en la comarca de Sanabria, fue arrasado por el agua del Embalse de Vega de Tera, debido a la rotura de una de las presas.

56 A l'eixida del poble, el pelegrí es va trobar amb dues dones que es trobaven fent pa en un forn de llenya i que s'apadaren d'ell deixant que aquest entrara en calor amb la calor del forn i donant-li aliment. Les dones van introduir una massa per a fer un congret en el forn. La massa va créixer de tal forma que es va eixir d'aquest davant la sorpresa de les dones que no trobaven explicació al succés. Quan van traure un tros, li'l van oferir al pelegrí, que va resultar ser Jesucrist.

Al eixir del poble, el pelegrí es va aturar en un lloc i va dir "Aquí clavo mi bastón, aquí salga un gargallón". Llavors, del lloc va començar a brollar un cabal d'aigua, que en poc de temps va cobrir el llogaret de Villaverde de Lucena, quedant només un lloc en el qual la terra no va ser submergida pel llac: el lloc on es trobava el forn de llenya.

Els veïns dels pobles d'al voltant van voler traure les dues campanes de l'Església de Valverde de Lucena, emprant per a açò a dos vedells ben alimentats, encara que un d'ells no havia pogut mamar, ja que havien munit a la seua mare, i no va poder traure una de les campanes. La campana que eixia li deia a l'altra que s'enfonsava: "tú te vas, Verdosa, yo me quedo Bamba y hasta el fin del mundo no será sacada".

Explica la llegenda que, des de llavors, en la Nit de Sant Joan, les persones de bé senten el repic de la campana que reposa en el fons del llac. (El gargallo, que és un doll d'aigua)

42

LLEGENDA DE "LA ENCANTADA"

Aquesta llegenda s'estén de llarg a llarg de la geografia espanyola. Té com a protagonista a una bella jove que, entorn de la Nit de Sant Joan, s'apareix a les rodalies d'un castell, cova o un altre paratge natural. La jove apareix pentinant-se la seua llarga cabellera amb una pinta d'or. El que és testimoni d'aquesta aparició, normalment un pastor o llaurador, queda encantat per la bella jove.

La Encantada està íntimament relacionada amb ésser mitològics como laes Lamies, Mouras (mitologia gallega), Mari i Mairu (mitologia vasca), les Anjanas (mitologia càntabra) y les

Xanas (mitologia asturiana), de fet una i unes altres, en essència, són versions diferents de la mateixa narració però adaptades a entorns culturals particulars³. Així mateix, la seua relació amb la figura mexicana Xtabay suggereix una presència antiquíssima i quasi universal del mite o una possible difusió transatlàntica, bé a través dels processos de conquesta d'Amèrica, en el procés invers mitjançant la importació de llegendes dels pobles americans originaris, o ben tractant-se d'una tradició d'anada i tornada.

En essència, la llegenda narra l'aparició d'una bellíssima jove pentinant la seua llarga cabellera amb una pinta d'or, entorn de la Nit de Sant Joan i en les rodalies d'un castell,

cova o un altre paratge natural carregat de fort simbolisme. La trobada amb ella pot suscitar un encantament de l'espectador que, generalment, sol ser un pastor o llaurador. Si algun home valent es troba amb ella, la Encantada li demanarà que la porte en braços fins al riu per a banyar els seus peus i així poder trencar el malefici. Però per a l'home que la porta, la Encantada es fa cada vegada més pesada, per no esmentar als monstres que ixen a la seua trobada, provocant que el pobre valent caiga defallit al sòl soltant a la princesa, condemnant-la a tornar així al seu tancament en la muntanya, i carregant ell al seu torn amb una maledicció formulada per ella, al no aconseguir el seu objectiu: la de morir amb la llengua fora.

57

La nit de Sant Joan és màgica, la més màgica de l'any. El solstici d'estiu concentra rituals de les més diverses procedències: foc, aigua, món vegetal, màgia, bruixeria o gastronomia. Anem a veure la celebració de la nit de Sant Joan a Catalunya, començarem per la Festa major de Valls i el seu concurs de Castells, les Falles d'Isil als Pirineus, les dones d'aigua a Sant Joan les Fonts o Sant Iscle de Vallalta, com encenen el foc en el cim del Canigó (2.784m), i els diables i dimonis en les festes del foc a Tavertet.

La festa Major de Valls, amb la característica celebració de les Completes (l'última oració de la Litúrgia de les Hores), l'acompanyament del Cortege Cerimonial i diferents activitats festives: l'eixida del gegant (una figura del segle XVIII) de l'Àguila i la Diada castellera que es celebra a la plaça del Blat, lloc de referència dels castellers (torres humanes). FOTO 44

Les Falles d'Isil, declarades Festa Patrimonial d'Interès, la seua estructura està perfectament ritualitzada, en la qual destaca la baixada de falles enceses des del cim del Faro, l'acolliment (antigament per part de les dones solteres) dels fallaires amb obsequis i els balls tradicionals al voltant del foc. FOTO 45

La Flama del Canigó des de 1955 la nit del 22 de juny s'encén, any rere any, foc en el cim del Canigó i de matinada es baixa la seua flama "Flama". La Flama del Canigó és la que encén moltes de les fogueres de Sant Joan, un acte de cohesió i fort caracter simbòlic. FOTO 46

Correfocs i diables (Balls de foc i diables). La síntesi del Ball de Diables és una representació teatral de la lluita del ben contra el mal, amb forta presència del foc, estrèpit i pirotècnia. El seu context escènic també va ser utilitzat en processons eclesiàstiques com a acompanyament que realçava el cerimonial. FOTO 47

Aigua juntament amb el foc, l'aigua és l'altre element característic de la nit, un aigua també purificadora. Eren tradició les guerres d'aigua, com les quals es celebren en alguns pobles de l'Alt Camp, el bany en la mar o omplir càneters d'aigua abans de l'eixida del sol. "Bany de Sant Joan, salut per tot l'any".

La nit de les Dones d'Aigua, es celebra en el pont medieval de la població de Sant Joan les Fonts. Un espectacle de dansa i teatre que explica la llegenda de les dones d'aigua en la nit del solstici, uns éssers fantàstics que apareixen acompanyats de follets i fades. La seua relació amb els humans sol ser favorable, però sempre torbadora: vetlen pels xiquets des del seu naixement, els eduquen i ensenyen a tenir voluntat d'heroi, però de vegades els roben per a ensinistrar-los a la seua manera.

Ruta de les dones d'aigua, les terres de les dones d'aigua són paratges de bellesa inusual. La ruta de les Dones d'aigua de Sant Iscle de Vallalta ens apropa als paisatges d'aquests éssers de la mitologia catalana que habiten en llocs d'aigua dolça. També trobem llegendes en les zones més altes dels Pirineus, en algunes coves de l'entorn del Montseny i en diferents paratges de la geografia catalana.

60

Mites i tradicions de la nit de Sant Joan a Catalunya

Les cendres de la foguera tenien virtuts guaritives. Sant Joan era una bona nit per a endevinar el nom del futur marit, la seua professió i per a formular desitjos. Als nascuts aquest dia els consideraven amb el do de guarir i de ser Zahorí. En les terres de l'Ebre, es creia que en la nit de Sant Joan els mariners solament pescaven calaveres.

És tradició preparar fogueres, amb un sentit purificador i renovador, cremant el vell i allunyant els mals esperits. Al seu voltant es celebra la festa, sovint amb pirotècnia. Antigament en moltes poblacions s'encenia una foguera davant de cada casa on vivia un Joan. Hi ha fogueres i focs de Sant Joan en quasi tots els municipis de Catalunya.

En àrees dels Pirineus és molt característica la baixada a peu, des del cim de la muntanya, amb troncs encesos que a la fi del trajecte s'apilen en una gran foguera. Són les trucades "falles" que trobem en diverses localitats: Taüll, Durro, Pont de Suert... En altres poblacions, com és el cas d'Arties, es fa rodar un tronc encès que la gent salta.

Finalment, **la gastronomia**. En les revetles es beu cava i es menja la típica coca de Sant Joan de pinyons, fruita confitada i llardons. Més recentment, s'han incorporat les de crema i xocolata. En la població de Tavertet, els veïns elaboren coques artesanals que couen en un forn de llenya del segle XV.

61

La foguera de Sant Joan és una tradició molt arrelada a Ceuta, és el moment, per a molts veïns, de donar la benvinguda a l'estiu, malgrat que l'entrada oficial és el dia 21. Una tradició està configurada al seu voltant de xicotets ritus i costums que cada ceptí celebra a la seua manera. Cremar les anotacions del curs acabat, donar de menjar pa de Sant Antoni de l'any passat als peixos,, arregar aigua salada o pedres, són solament algunes de les curioses tradicions que es segueixen observant a aquesta ciutat autònoma.

A Ceuta es celebra Sant Joan en la nit del dia 23, amb sopars, revetles i espectacles en les seues platges i un castell de focs artificials que es reflecteix en l'aigua del mar, tirat des del tercer espigó de la platja del *Chorrillo*.

A mitjanit, en el segon espigó també de la platja del *Chorrillo*, tenia lloc tradicionalment la cremada de "el *Juanillo*" (ninet al·lusiú de tradició gaditana) que, des del 2016, ha sigut substituït per la Cavalla dels Carnestoltes anteriors (a Ceuta, el seu és l'equivalent a l'Enterrament de la Sardina d'altres carnestoltes), indultada fins a aqueixa nit, en què és cremada amb el significat que amb el foc purificador isca tot el roï i vinga allò que és bo.

A més, els ceptins conserven tradicions que fan en les platges aqueixa mateixa nit, com tirar el pa de Sant Antoni (panets d'almoina) de l'any anterior als peixos, arregar aigua per a escampar pels racons de la casa o pedres per a guardar fins al proper Sant Joan i tirar papers amb els desitjos per al futur com amb les males experiències de l'any. FOTO 52

En la nit de Sant Joan, el 23 de juny, el crepitar de les flames purifica els cossos i, així, s'allunyen els mals esperits per a poder impulsar al Sol en el seu continu passejar pel firmament ja que, des d'aquest dia, els seus camins seran més curts.

A Còria, província de Càceres, es celebren els *sanjuanes*, declarada Festa d'Interès Turístic Nacional el 1976, amb solta de bous pels carrers. Aquestes festes han suscitat crítiques des de diferents associacions ecologistes. FOTO 49

En la comarca d'Olivenza, província de Badajoz, es celebren en les poblacions els denominats *Mastros*, com a Alconchel o a Cheles, *Las Muñecas*, en la pròpia localitat d'Olivenza, i els *Juanes* o *Juanitos* en les localitats de Figuera de Vargas o Villanueva del Fresno. La nit de Sant Joan es cremen aquests *mastros* (ninots fets a força de palla, draps o paper que després es cremen en la foguera). Es remunta al culte al Sol i els ninots serveixen per a cremar tot el dolent de l'any passat. FOTO 48

Per la seua banda, a Badajoz, la festivitat de Sant Joan suposa el nucli de la Fira de la capital provincial. És especialment ressenyable la tradicional cremada d'un castell de focs artificials a les ribes del riu Guadiana.

En Serra de Gata, en les pletes camperoles, s'encenen quatre fogueres per a il·luminar els quatre punts cardinals com a protecció contra els esperits nocius i la malaurança, tant com per als homes com per als animals.

Les flames santjoaneres rebutgen els malefics de les bruixes i els animals nocius i expulsen els bruixots i lladres.

Depèn de com es salte, es pot obtenir la seguretat del matrimoni i, segons quina fórmula es recite, s'asseguren les collites.

Com el foc no solament ajuda els humans, en Aldea de Cano passen els animals davant del tronc incandescent de la nit Sant Joan per a prevenir malalties futures i malefics.

A Cilleros salten tres vegades sobre les fogueres per a guarir la sarna, tinya i altres malalties i aconseguir bona salut i felicitat, mentre es deien lletanies tals com:

*"Salú p'ami
y p'a toos los qu'estén aquí"
o també:
"Salú p'a la levadura
y sarna
p'al seño cura"*

Alguns pobles extremenys realitzen el *zajumerio* o *sahumerio*: les famílies col·loquen en les portes de les seues cases xicotetes branques de timó tallades abans en el Corpus i que van ser escampades durant la processó eucarística. Prèviament, aquestes pires de timó són humitejades perquè la dona més vella de la casa les encenga i la intensitat del fum supere la de les flames. Els seus carrers ofereixen així una filera de xicotetes pires (donant un aspecte fantasmagòric) per les quals els membres de cada casa salten repetidament.

A Herrerueta la coneixen com la nit dels timons, i a Ahigal l'anomenen "día del zajumerio", on reciten:

“Por aquí
yo no lo ví
sarna en ti,
salud en mí”

Durant tot el ritual les portes de les cases romanen obertes, per a embolicar la llar i defensar-la, així com els seus habitants.

Tornant a Ahigal, de la província de Càceres, els seus veïns han centrat un grup de creences i pràctiques, en les quals rendeixen culte a les forces de la naturalesa i que la seua màxima expressió es troba en la nit santjoanera.

Foc, aigua, plantes i ritus mèdics i adivinatoris es barregen amb estranyes creences fantàstiques i de l'oratge, adquirint un alt poder cultural en aquesta estival nit.

Per a l'*ahigalense*, Sant Joan és un element vital i màgic indispensable; prova d'açò són tots els seus costums i ritus per a aquest dia.

Citant alguns exemples trobem:

A l'alba els joves i no tan joves, independentment del sexe, han de llavar-se la cara i mans en una llacuna prop de “*Le-giu*” (una de les places del poble) per a poder lliurar-se de l'herpes, la sarna i altres malalties de la pell, protecció que durava tot l'any.

També l'aigua servia per a endevinar amors; a les dotze de la nit els joves omplien un got d'aigua del pou del *Hinojal*. Trenquen un ou i l'aboquen dins del got, aqueix matí dependent de la forma que haja pres la clara vaticinen el futur més proper: un vaixell, viatges llunyans; església o bressol, un matrimoni...

Sant Joan beneeix certes plantes com la revetlla, la falguera, l'orer, l'alfàbrega, fulles de noguera i de tavisca. Si aquestes plantes són arplegades abans del clarejar, seran portadores de variades i riques virtuts.

També realitzen “*sahumerio*” i el “Cristo dels herniados”, dels quals hem parlat anteriorment.

10

Galícia

51

La nit en que les Meigas existeixen

Des de temps immemorials es celebra a Galícia la nit del solstici d'estiu com una nit màgica en la qual es barregen ritus, tradicions, creences i supersticions. Una nit en la qual en tota Galícia s'aixequen fogueres o "cacharelas", com així es diuen en aquesta nit, en les seues platges i són cremades de nord a sud i d'oest a l'est per a espantar tots els esperits roïns que en ocasions no ens deixen avançar. FOTO 51

En Sant Joan tot és possible i, encara que no les vegem, les bruixes i "las meigas" aprofiten per a fugir, com així diu la dita popular gallega "En San Xoa meigas e Bruxas fuxiran". Les fogueres s'encenen a partir de les 12 de la nit del dia 23 i en aqueix moment comença la festa i la cerca de la bona sort.

Galícia té fama de bon menjar i la nit de les *meigas* no anava a ser menys, per tradició hi ha dos plats típics per a aquesta nit, les sardines rostides amb "cachelos" i l'empanada gallega i, per a posar un fermall d'or a aquest meravellós sopar, es fa la famosa "queimada", una poció màgica d'aiguardent amb trossos de fruita i sucre, que es prepara mentre es recita el "conxuro de la queimada".

A continuació vos expliquem alguns dels rituals que es realitzen durant aquesta nit màgica:

1. La protecció del foc. Saltar la foguera o passar per sobre d'ella assegura protecció durant la resta de l'any. El ritual a Galícia marca que és necessari fer-ho almenys nou vegades.

2. L'aigua garantia de salut y fertilitat. Aquells que s'atre-

visquen a plantar cara a la gelada aigua de la mar, tindran garantida la salut. Si a més es cerca una recompensa major, no bastarà tan sols amb banyar un poquet els peus. I és que si se salten nou ones donant l'esquena al mar, s'aconseguirà també l'eliminació d'energies negatives. Aquelles que estiguen pensant a ser mares hauran de sumar-se a açò dels nou salts, i si és en la platja *da Lanzada* molt millor, ja que els més supersticiosos asseguren que així s'aconsegueix augmentar la fertilitat femenina.

3. Llavar-se la cara, però sense mirar-se a l'espill. En alguns llocs la tradició marca que cal llavar-se la cara just a la mitjanit per a poder mantenir-nos sans i atractius durant tot l'any. Però, és necessari recordar, que si durant la nit més curta de l'any et mires a l'espill després de banyar-te o de llavar-te la cara, l'encanteri deixarà de ser efectiu.

4. Confiant nas herbas de San Xoa. Les plantes són una de les qüestions més importants durant la nit de Sant Joan. Les seues propietats terapèutiques i netejadores les converteixen en un dels rituals més repetits de llarg a llarg del territori galleg. Si bé és cert que cada mestre té el seu llibre, hi ha set herbes que no han de faltar en cap potinga que es pree:

- **El fiuncho o fenoll.** Es una de las bàsiques. Es creu que espanta els mals esperits i és molt especial per a apartar el mal d'ull. Com a medicina és molt efectiva contra les inflamacions d'ulls o les males digestions.

- **El fento o falguera mascle.** És un dels anti paràsits naturals més efectius. La llegenda assegura que solament durant la nit de Sant Joan aquesta peculiar planta floreix, per tal que el matí següent torne a la seua forma original.

- **El codeso.** Malgrat aquesta planta és tòxica per al bestiar, la seua capacitat per a «agranar» (en alguna ocasió fins i tot de forma literal, perquè són usats per alguns com una granera) els mals esperits la converteixen en una de les plantes bàsiques de la *Noite Meiga*.

- **La abeloura o herba de Sant Joan.** Era utilitzada com cicatritzant i antisèptica pels *curandeiros*. Considerada com una de les plantes que eliminen de les cases la presència del dimoni, el refranyer de Galícia té una frase dedicada al seu poder: «*A herba de Sant Xoán limpa a cara de grans*».

- **La malva comú.** Té capacitats guaritives per a la bronquitis, els nervis o fins i tot els problemes digestius.

- **El romeu o romaní.** Era emprat tradicionalment com a medicina natural contra el reumatisme, l'artritis, els trastorns del sistema circulatori o els mals de gola. A més, es considera que és la principal protectora de les llars durant la nit de Sant Joan.

- **Hierba luisa o Marialluïsa.** És l'herba que has d'utilitzar si el que cerques l'any vinent és l'amor.

Una vegada arreplegades caldrà preparar l'aigua. Primerament, cal agafar aigua de set fonts diferents, ficar totes aquestes plantes en el líquid i deixar-les reposar durant tota la nit a la intempèrie. Quan amb el matí de Sant Joan ens alcem, el primer que cal fer és llavar-se la cara amb aqueixa aigua, amb la qual aconseguirem prevenir malalties cutànies i rejuvenir la pell.

5. A dormir, amb un manat d'herbes de Sant Joan. Alguns asseguren que gitar-se amb un manat d'herbes de Sant Joan al costat del llit, aconsegueix que a l'alba de l'endemà se'ns revele qui serà la nostra futura parella.

6. «Meigas fora», amb una bona queimada. No hi ha Sant Joan sense *queimada*. La beguda més tradicional durant la nit del 23 de juny ha de portar aiguardent, fruites i molt de sucre i ha de ser realitzada en una bona marmita. Cap efecte màgic tindrà la rica *queimada* si en la seua preparació falta el típic «*Conxuro*».

7. Un desig. Si el que vols és que es complisca un desig, allò que has de fer és posar sota el coixí una branca d'heura comuna juntament amb un paper blanc amb el teu desig escrit; a més, caldrà encendre una vela i deixar-la consumir-se tota la nit. Al matí, el primer que caldrà fer en alçar-se serà cremar en el que quede de vela, el paper i soterrar la cera que quede juntament amb l'heura.

8. La planta de la berbena per a fer-se ric. Diuen que si s'arreplega un ramet de berbena durant la nit de Sant Joan

(quan no puguen veure's ni el sol ni la lluna) s'aconseguirà prosperitat econòmica.

9. Una promesa per a sempre. Diuen que aquells que marquen una creu en el tronc d'un arbre mentre realitzen una promesa, aquesta es convertirà en irrompible.

10. Interpretar la clara d'un ou. En la nit del 23, abans de les 12 de la nit, es trenca un ou en mig got d'aigua i es deixa fins al matí següent, després s'interpreten els dibuixos fets per la clara de l'ou, per exemple, si sembla un vaixell prompte aniràs de viatge, si sembla una catedral prompte hi haurà unes noces.

I per a acabar amb aquesta meravellosa terra us deixem amb la recepta i el *conxuro* de la *queimada*. Animar-vos a provar-la.

Ingredients per a Queimada Gallega

2 litres d'aiguardent blanc

300 g de sucre

La càscara de 2 llimons

La càscara d'1 taronja

1 grapat de grans de cafè

Preparació dels ingredients base per a fer Queimada

Col·loquem en un recipient de fang cuit propi per a fer *queimada* (els podeu trobar en quasi qualsevol ferreteria o tendes de ceràmica) l'aiguardent i el sucre, en la proporció de 150 grams per cada litre d'aiguardent.

En aquest cas com són 2 litres d'aiguardent, 300 grams de sucre fina blanca. Reservem 2 cullerades de sucre per a plantar el foc.

Pelem els llimons i la taronja. Els tirem al recipient de fang.

Ara ve la part més important. En un cullerot posem les 2 cullerades de sucre amb un poc d'aiguardent i el plantem foc, quan plante la flama l'aproximem al recipient de la *queimada* perquè comence a cremar.

Anem remonent la *queimada* amb cura, donant tornades sense arribar al fons, on s'acumula quasi tot el sucre.

A continuació, podem elevar el cullerot lentament deixant que puguen les flames de l'alcohol. Creant trencades amb elles (açò per als més valents...).

Afegim el grapat de grans de cafè, els que ens càpien en una mà. D'aquesta manera la beguda tindrà un color torrat, gràcies també al caramel que es va a anar formant amb el sucre.

Continuem remonent, però ja alçant un poquet del sucre del fons de la cassola de fang.

Aneu amb compte doncs és fàcil cremar-se amb el cullerot, normalment utilitzem un drap de cuina per a agarrar-ho.

Preparació de la queimada i presentació final

Tal com diu el nom hem de deixar que es vaja cremant l'aiguardent, la flama ens indica que s'està consumint l'alcohol (és blavosa a causa del sucre).

Si t'agrada fort finalitza apagant la *queimada* amb una tapadora. Però qui la vulga més fluixa ha d'esperar que es reduïska a poc a poc per a acabar apagant la *queimada* amb una fort bufada. Si deixeu que es creme tot l'alcohol el que aconseguim serà aigua dolça i calenta.

La *queimada* es serveix calenta. Quan l'hàgem apagat la servim en bol de fang o en un got de ceràmica perquè mantinga la temperatura.

Així ens la bevem a poc a poc sense cremar-nos. No abuseu d'ella que sembla està fluixeta i puja molt ràpid... Gaudiu d'ella i de la companyia dels vostres en aquest moment màgic.

Consells per a una queimada d'allò més bó

Hi ha els qui apaguen la *queimada* amb un poc de cafè o vi negre (encara que els més puristes d'aquest licor no ho accepten).

Uns altres li tiren trossos de poma o altres fruites (que després també t'acabes menjant, però amb moderació doncs acumulen molt alcohol).

Ara vos deixe'm el *conxuro* que es sol recitar en l'últim pas quan s'està acabant la flama blavosa. FOTO 50

Mouchos, coruxas, sapos e bruxas;

demos, trasnos e díaños;

espíritos das neboadas veigas,

corvos, pintegas e meigas;

rabo ergueito de gato negro

e todos os feitizos das menciñeiras...

Podres cañotas furadas,

fogar de vermes e alimañas,

lume da Santa Compañía,

mal de ollo, negros meigallos;

cheiro dos mortos, tronos e raios;

fuciño de sátiro e pé de coello;

ladrar de raposo, rabiño de martuxa,

oubeo de can, pregoeiro da morte...

Pecadora lingua de mala muller

casada cun home vello;

Averno de Satán e Belcebú,

lume de cadáveres ardentes,

lumes fatuos da noite de San Xoan,

corpos mutilados dos indecentes,

e peidos dos infernais cus...

Bruar da mar embravecida,

agoiro de naufraxios,

barriga machorra de muller ceibe,

miañar de gatos que andan á xaneira,

guedella porca de cabra mal parida

e cornos retortos de castrón...

Búhos, lechuzas, sapos y brujas;

Demonios, duendes y diablos;

espíritus de las vegas llenas de niebla,

cuervos, salamandras y hechiceras;

rabo erguido de gato negro

y todos los hechizos de las curanderas...

Podridos leños agujereados,

hogar de gusanos y alimañas,

fuego de la Santa Compañía,

mal de ojo, negros maleficios;

hedor de los muertos, truenos y rayos;

hocico de sátiro y pata de conejo;

ladrar de zorro, rabo de marta,

aullido de perro, pregonero de la muerte...

Pecadora lengua de mala mujer

casada con un hombre viejo;

Averno de Satán y Belcebú,

fuego de cadáveres ardientes,

fuegos fatuos de la noche de San Juan,

cuerpos mutilados de los indecentes,

y pedos de los infernales culos...

Rugir del mar embravecido,

presagio de naufragios,

vientre estéril de mujer soltera,

maullar de gatos en busca gatas en celo,

melenas sucias de cabra mal parida

y cuernos retorcidos de castrón...

"Mussols, òbiles, renocs i bruixes;

Dimonis, donyets i diables;

esperits de les vegas plenes de boira

, corbs, salamandres i fetilleres;

cua dreçat de gat negre

i tots els enxisos de les curanderas...

Podrits troncs foradats,

llar de cucs i feristeles,

foc de la Santa Companyia,

mal d'ull, negres malefics;

pudor dels morts, trons i rajos;

morro de sàtir i pota de conill;

lladrar de rabosot, cua de mart,

udol de gos, pregoner de la muerte...

Pecadora llengua de mala dona

casada amb un home vell;

Avern de Satan i Beelzebub,

foc de cadàvers ardents,

focs follets de la nit de Sant Xoan,

cossos mutilats dels indecents,

i pets dels infernals culos...

Rugir del mar embraviç,

presagi de naufragis,

ventre estéril de dona fadrina,

maular de gats a la cerca gates en zel,

cabellera bruta de cabra mal parida

i banyes retorçuts de castrón...

Con este cazo

levantarei as chamas deste lume

que se asemella ao do inferno

e as meigas ficarán purificadas

de tódalas súas maldades.

Algunhas fuxirána cabalo das súas escobas

para iren se asulagar

no mar de Fisterra.

Ouvide! Escoltade estos ruxidos...!

Son as bruxas que están a purificarse

nestas chamas espiritosas...

E cando este gorentoso brebaxe

baixe polas nosas gorxas,

tamen todos nós quedaremos libres

dos males da nosa alma

e de todo embruxamento.

Forzas do ar, terra, mar e lume!

a vós fago esta chamada:

se é verdade que tendes máis poder

ca humana xente,

límpade de maldades a nosa terra

e facede que aquí e agora

os espíritos dos amigos ausentes

compartan con nós esta queimada.

Con este cazo

elevantaré las llamas de este fuego

similar al del Infierno

y las brujas quedarán purificadas

de todas sus maldades.

Algunas huirán

a caballo de sus escobas

para irse a sumergir

en el mar de Finisterre.

¡Escuchad! ¡Escuchad estos rugidos...!

Son las brujas que se están purificando

en estas llamas espirituales...

Y cuando este delicioso brebaje

baje por nuestras gargantas,

también todos nosotros quedaremos libres

de los males de nuestra alma

y de todo maleficio.

¡Fuerzas del aire, tierra, mar y fuego!

a vosotros hago esta llamada:

si es verdad que tenéis más poder

que los humanos,

limpiad de maldades nuestra tierra

y hacer que aquí y ahora

los espíritus de los amigos ausentes

compartan con nosotros esta queimada

Amb este casset elevaré les flames

d'este foc semblant al de l'Infern

i les bruixes quedaran purificades

de totes les seues maldats.

Algunes fugiran a cavall de les seues graneres

per a anar-se'n a submergir

en el mar de Finisterre.

Escolteu! Escolteu estos rugidos...!

Són les bruixes que s'estan purificant

en estes flames espirituales...

I quan este deliciós beuratge

baixe per les nostres goles,

també tots nosaltres quedarem lliures

dels mals de la nostra ànima

i de tot malefici.

Forces de l'aire, terra, mar i foc!

a vosaltres faig esta crida:

si és veritat que teniu més poder

que els humans,

netegeu de maldats nostra terra

i fer que ací i ara

els esperits dels amics absents

ompartisquen amb nosaltres esta queimada"

Els druides ja celebraven l'arribada arribada del solstici d'estiu encenent grans fogueres. Les píress dels grecs cremaven en honor a Apol·lo, el déu del sol i de la llum. Els romans van dedicar a la seua deessa Minerva unes festes amb el foc com a protagonista. I el foc és, precisament, un dels símbols rituals d'aquesta nit de Sant Joan, la més curta i màgica de l'any. El seu foc purificador ens lliurarà de la mala sort i de tot el que volem deixar arrere.

A **Logronyo**, els veïns dels diferents barris (El Cubo, San Antonio, etc) salten les fogueres fins i tot des de les cases o ballen a la seua al voltant, fins i tot des de les 21.30 hores, mentre degusten la xocolata servida en el parc de 'El Mirador'. També dansaran en la revella i amb la queimada servida en el bar 'Four roses' (24.00 hores).

En els diferents municipis de La Rioja (Arnedo, Calahorra, Grañón, etc.) la xocolatada i la foguera juntament amb la música adornen la nit més curta de l'any.

En Casalarreina el dia 24 de juny constitueix una de les festes més importants per als ciutadans i de més arrelament. Després de la celebració d'una missa s'efectua un romiatge en la Fuente de Pobes amb el repartiment del tradicional congret amb xoriço i batalla de vi.

El dia 24 de juny, en el Barrio de San Juan o Barrio De-bajo de San Vicente de la Sonsierra se celebren fent grans fogueres i altres més xicotetes per als més xicotets. També hi ha xocolatada i música per a amenitzar la festa. A la nit se sopa en conjunt amb tots els de el barri. Del 24 al 29 de juny se celebren aquestes festes, les més populars de Nájera. L'acte més cridaner i multitudinari són les **201CVueltas201D** en les quals milers de persones ixen al carrer per a cantar i ballar al són d'una xaranga recordant l'acompanyament que es feia a les tropes isabelines quan tornaven d'alguna victòria sobre els carlistes. Són una de les festes més multitudinàries de tota la comunitat de La Rioja. FOTO 53

La festa que es celebra el 24 de Juny per a saltar la tradicional i popular foguera en la nit de Sant Joan, en els voltants del Parc de l'Iregua. Posteriorment es reuneixen en els cellers per a sopar les típiques i riques xulles al sarment.

A Haro, celebren per tot l'alt les festes patronals de Sant Joan, Sant Felços i Sant Pere. La nit del 23 de Juny comencen les festes amb la nit de Sant Joan, on es celebren les fogueres de Sant Joan i el *Clarejar de la xocolata*, a primera hora del matí.

En l'època de la dominació àrab es permetia als cristians anar a Atocha a fer les fogueres, d'ací sembla que ve la paraula Atocha, d'*Atochar*, és a dir, anar amb torxes a fer les fogueres. Sembla que el costum era anar a agafar les berbenes en un prat que hi havia entre l'actual Observatori Astronòmic del Parc del Retiro i la Real Basílica de La nostra Senyora d'Atocha. També els àrabs celebraven la nit més curta de l'any.

En el regnat de Carles I, l'any 1520, el Regidor de la Vila va manar la prohibició dels festejos de la Nit de Sant Joan pels sorolls i escàndols que es formaven, amb la pena a qui s'apreherera de perdre tots els seus béns. Segons sembla, a l'Emperador li molestava en gran manera aquestes festes quan coincidí amb les seues estades a Madrid.

El segle XVI, les festes més celebrades eren Sant Joan i Santa Ana (26 de juliol), sobretot amb bous, tenint cadascuna, 15 braus assignats, sent llavors considerats Santa Ana i Sant Joan patrons de Madrid. L'església de Sant Joan estava en la plaça de Ramales, quasi enfront del Palau Real, sent una de les primeres esglésies de la Vila. Va ser la capella per excel·lència de la Casa Real fins el 1693, sent derrocada durant el regnat de José Bonaparte.

A la fi del segle XIX i del segle XX són les revetles el centre de la festa de Sant Joan, no el foc. **La verbena de San Juan** es celebrava en la ribera del Manzanares; posteriorment, es va traslladar al Saló del Prado, on va romandre fins a ben entrat el segle XX, quan va ser fragmentant pels barris. Avui dia trobem diferents revetles populars i fogueres de Sant Joan repartides per barris i pobles de la Comunitat: Al parc de la Cornisa de l'Església de Sant Francesc el Gran, el Parque San Juan en la Ciudad Lineal Madrid, el recinte firal de Vicalvaro, són algunes de les fogueres i revetles més populars

en la capital, però, a més, molts pobles celebren les seues populars festes de Sant Joan. A destacar la gran foguera en San Francisco el Grande. Districte Latina.

Fa pocs anys (uns deu, aproximadament) que els veïns de la zona centre i l'associació La Corrala organitzen una gran foguera de Sant Joan en el parc de la Cornisa, al costat de l'església de San Francisco el Gran. La festa sol començar sobre les 23.00 hores i és amenitzada per grups de música locals. A més, amb la Festa de Sant Joan arranca així mateix el tradicional cinema d'estiu a l'aire lliure, en el Parque de la Bombilla.

En altres barris: Ciudad Lineal, Bilbao, La Elipa, Vicalvaro, etc. es balla al voltant de les fogueres. En algun d'ells es convidava a queimada i en altres es fan ninots o figures de cartó (La Elipa).

A la Comunitat de Madrid destaquem:

Tres Cantos inaugura les seues festes tradicionals el dia 23 en la Plaça de la Família. Comencen amb tallers infantils, titelles i la gran foguera de Sant Joan, que cremarà en aqueixa plaça a partir de les dotze de la nit. Concerts, gran paella popular i activitats per a xiquets i majors, completen el programa de festes. FOTO 54

Festes a Leganés

A partir de les 23:00 de la nit, les festes de Leganés comencen a calfar motors per a la seua tradicional foguera. Per a açò, ambient festiu amb concerts de música cèltica. Lloc: Pàrquing de RENFE estació de Zarzalema. FOTO 55

Festes a Alcorcón

Tindran lloc en el parc de la República, en l'amfiteatre del Recinte Firal. Les activitats començaran a partir de les 20.00 hores amb tallers infantils de manualitats, dansa i pintura. A partir de les 23.00 hores lectura de la història de la Nit de Sant Joan i la cremada de desitjos en la foguera a mitjanit.

Festes a Alcobendas

A partir de les 9 de la nit comença la recollida de targetes, per a cremar el dolent, i el lliurament de branquetes de desitjos. Ací creen dues fogueres, una per a saltar exclusivament quan siguen brases i una altra exclusiva per a entotsolar-se en la seua contemplació. A les 00:15, focs artificials.

Festes a San Fernando de Henares

L'associació de veïns de San Fernando de Henares i la penya cultural Paseo de los Chopos celebren les Fogueres de Sant Joan en el municipi, en el carrer Oslo a partir de les 21.00 hores.

Festes a Boadilla del Monte

La foguera de Sant Joan prenerà a partir de les 23:45. En el Camp de Futbol el Nacedero.

Madrid

Gran foguera a San Francisco el Grande. Distrito Latina.

Fa ja vuit anys que els veïns de la zona centre i l'Asociación La Corrala organitzen una gran foguera de Sant Joan en el parc de la Cornisa, al costat de l'església de Sant Francesc el Gran. La festa sol començar sobre les 23.00 hores i és amenitzada per grups de música locals. A més, amb la Festa de Sant Joan arranca així mateix el tradicional cinema d'estiu a l'aire lliure, en el Parque de la Bombilla.

Foguera del Barri de Bilbao.

Recinte Firal del carrer. (Solen invitar a queimada a tots els assistents).

Foguera del Barri de la Elipa.

Camp de Futbol Municipal "Arroyo de la Media Legua", en el passeig de las Trece Rosas. Cremen ninots o figures de cartó elaborats pel grup jove de l'Asociación de Vecinos La Nueva Elipa.

Foguera del Barri de San Pascual.

Es celebra en el Camp de Futbol Municipal "San Pascual" del carrer de los Derechos Humanos, s/n. Ací no faltaran ells balls al voltant de la foguera i la amenització a càrrec dels membres de l'Asociación de Vecinos San Pascual, Barrio Blanco y la Alegría.

Festes de la Foguera de Sant Joan a Vicálvaro

Les festes del districte tenen lloc l'últim cap de setmana de juny (de dijous a diumenge). Aquestes festes són hereves de les festes de Sant Joan, celebrades en el barri del mateix nom, que tenien lloc el 24 de juny i dies posteriors. Actualment, la nit de Sant Joan es celebra amb la tradicional foguera i la resta dels festejos s'han desplaçat a l'últim cap de setmana del mes. A partir de la mitjanit, en l'esplanada situada entre els carrers "Anillo Verde", "arroyo del Hoyo" i "Paseo del Polideportivo".

La ciutat autònoma de Melilla, des de fa centenars d'anys, ha comptat amb el solstici d'estiu i la festa de Sant Joan, celebrada en la nit del dia 23, com un dels seus dies grans de festa, amb la cremada de fogueres, també conegudes com *candelarias*, en tots els seus barris i platges.

Però, des de fa pocs anys, a més d'incloure focs artificials, aquestes *candelarias* han patit una evolució artística increïble, plantant fins i tot diversos monuments de cartó-pedra amb temàtica crítica, semblants als de tradició valenciana, de tal forma que hi ha al voltant d'una desena de *candelarias* d'associacions de veïns i entitats culturals que entren en concurs, més una oficial.

Fins a tal punt que, a partir del 2017, hi ha figures indultades d'aquesta foguera oficial, que seran reutilitzades per a les carrosses de Nadal. FOTO 56

Múrcia

57

La Nit de Sant Joan portarà la festa des de San Javier fins a Santiago de la Ribera i La Manga del Mar Menor, de forma simultània, amb fogueres, castells de focs artificials, rituals de la festivitat i molta música.

A La Manga del Mar Menor, agranes festeres instal·lades per diferents establiments, amb tapes, i barbacoa. No faltarà la música en viu ni el calder dels desitjos previ a la cremada de la foguera avivada a ritme d'una batucada.

Durant la nit de Sant Joan, les fogueres envaeixen els carrers i places de Llorca. I és que aquestes fogueres eren utilitzades per a espantar els mals esperits, purificar les nostres ànimes i deixar arrere tot el dolent. És per açò que aquesta nit és coneguda com la Nit d'encanteris i encantaments.

La pedania de Coy acull la representació teatral de l'aparició de 'La Encantá'. La funció té lloc a partir de les 00:00 hores des del cementeri a la platja artificial del poble, rescatant així aquesta tradició que es celebrava la nit de Sant Joan en un espai de trobada, màgia i amistat.

Explica la tradició que, a Coy, totes les nits de Sant Joan des del Cabezo de la Encantá ix de la cova amb el mateix nom per a pentinar-se, amb la seua pinta d'or i en la Font de Coy, una dona rossa de cabells llargs i molt bella, a la qual diuen la Encantá. Quan aquesta dona mirava algú ho deixava fèrtil, per açò, els coínos es reuneixen aqueixa nit en la Font per a veure-la eixir.

Amb la finalitat de rescatar l'habitual trobada de convivència que es feia antigament aqueixa nit entorn de la canella, en els últims cinc anys, els integrants de la recentment creada Asociación de los Amigos de la Encantada promou aquest

acte teatral d'una durada de 40 minuts, en el qual participen 25 actors que recorren inicialment uns 400 metres amb torxes fins a arribar a la platja artificial, on l'actuació està ambientada amb música.

La nit continua amb el ritual de la Queimada que s'ha adoptat des del principi pel misticisme que desprèn.

Quan el rellotge marca les dotze de la nit, comencen a cremar desenes de **fogueres** al llarg de tota la Regió. **Cartagena** i els pobles del **Mar Menor** són els que tenen més arrelada la tradició. Petards, carretons i coets començaran a ressonar a la vesprada i no pararan fins a ben entrada la matinada. Els arreus de les fogueres seran el punt àlgid d'aquesta festa de la pólvora i el foc que es repeteix cada any. Múrcia i altres localitats de l'interior també tindran les seues fogueres. Molts dels assistents a aquestes festes aprofiten per a posar en pràctica alguns dels rituals per a invocar a la sort.

Al Mar Menor, les fogueres improvisades entre veïns han donat pas a **festes** més o menys organitzades en les quals la música es barreja amb el so dels petards. A Los Alcázares, la platja de La Pescadería, es converteix en un 'formiguer' de gent amb música i espectacle.

A Cartagena no faltaran les fogueres en **platges** i en els barris es repeteix l'escena dels grups d'amics i veïns que, després de dies preparant fustes, prenen la flama en cerca d'el **foc** purificador d'aquesta tradicional celebració mediterrània.

A Múrcia són ja tradició la foguera del **barri de San Juan**, al costat del riu Segura, així com les de les pedanies del Cabezo de Torres o El Palmar. FOTO 57

Moltes localitats navarreses encenen les seues fogueres, aconseguint amb el seua crepitjar que la nit siga una de les més màgiques de tot l'any. En algunes, la festa consisteix a saltar-les per a purificar-se i, en unes altres, cremar objectes vells per a oblidar els records roïns. FOTO 58

Pot afirmar-se, sense cap temor a equivocar-se, que a Navarra no ha desaparegut totalment la creença (certesa per a més d'un) en els poders guaritius extraordinaris, sobretot per a la pell, que té l'aigua durant tota la nit de Sant Joan. Referent a açò, la deu i la cova de San Juan Xar són els llocs, potser, més emblemàtics.

A més, a Auritz-Burguete els joves dedicaran el ball de Tríbuli a les autoritats, com mana la tradició; a Lesaka hi haurà cercaviles i xistorrada; a Leizta es ballarà l'*Ingurutxo* i hi haurà sopar popular; a Urdiain, en la vespra de Sant Joan, es realitza des de temps immemorials un conjur destinat a espantar als mals esperits de les collites; al coquet poble medieval de Torralba del Río, es representa la captura de Juan Lobo i el ball de la Bassa; a Tudela es balla el **paloteado** de Sant Joan; i a **Cintruénigo** cremaran al ninot "*Chapalangarra*" (*ninot de palla que penja sobre els carrers, el dia de Sant Joan. A aquest judes, després de fer-li ballar com a un dimoni, ho despengen i el donen de foc*).

Zugarramurdi: és tal el vincle que l'uneix amb la bruixeria que, per a la nit de Sant Joan, realitzen aquelarres, visites guiades i altres actes temàtics relacionats amb el món de la fetilleria.

A Pamplona, tenen especial interès les festes del Barri de San Juan amb el seu famós aquelarre.

Milers de fogueres en la nit de Sant Joan i la deliciosa olor a graella impregnen els carrers de pobles, ciutats i boscos del País Basc.

El 23 de juny, a les dotze de la nit i tots els anys, els més festers i els més supersticiosos faran diferents rituals per a aprofitar al màxim les energies màgiques d'aquesta nit.

Les llegendes proposen passar per sobre de fogueres o banyar-se en el mar para, segons es diu, complir certs desitjos que es demanen durant aquesta màgica nit.

Si saltes les flames tindràs protecció tot l'any; si, a més, mentre saltes, llances a la teua estimada una trena de flors o cintes de colors i aquesta l'arreplega abans de caure, la felicitat i la bona fortuna vos acompanyaran.

Per a assegurar salut tot l'any tan sols caldrà donar-se un bany en el mar. Si, durant el bany, es salta nou vegades donant l'esquena a la mar, s'eliminaran les energies negatives i s'augmentarà la fertilitat femenina.

A Euskadi, tenen la creença que la nit de Sant Joan és també nit de genis. Es diu que si es deixa una capseta oberta en la muntanya es poden atrapar aquests fantasmes i, al matí, oferiran els seus serveis màgics al propietari de la caixa.

També hi ha una dita molt popular segons la qual, qui s'alça al matí primerec per Sant Joan, d'hora s'alçarà tot l'any, o no tindrà son per tot l'any.

Les plantes són molt importants en aquesta nit de rituals. En algunes localitats basques porten en el matí de Sant Joan, a l'església més propera, ramells d'herbes i flors perquè siguin beneïdes.

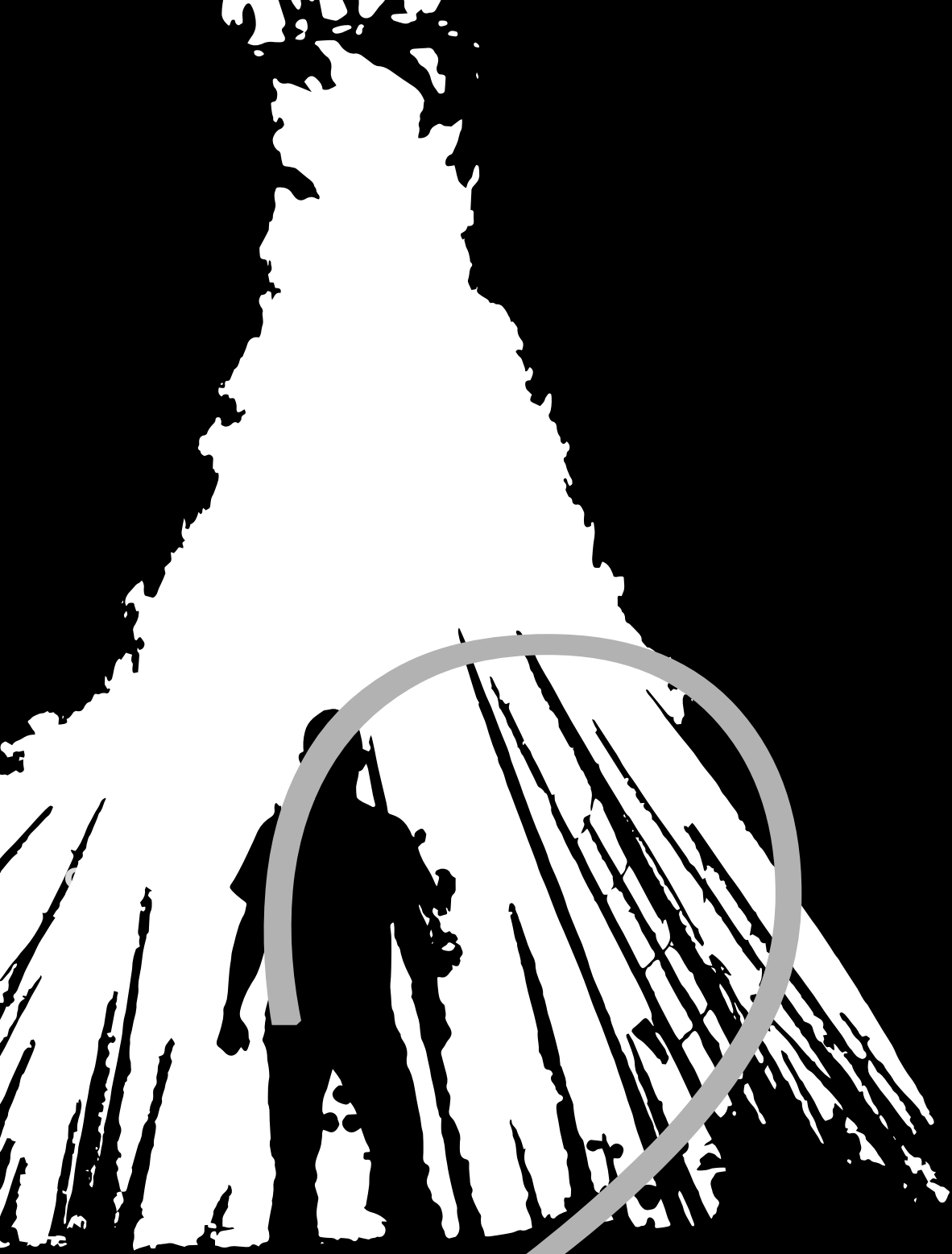
Si es planta una hortència en un test i aquesta floreix, les aspiracions i desitjos es compliran.

Són moltes les localitats basques que celebren aquesta festivitat:

A **Àlaba**, sobreix la tradicional celebració que es duu a terme en Laguardia, que el "cachimorro", personatge de colorida indumentària, desfila enfront dels dansaires. Acompanyats pel seu alcalde i el regidor síndic, tots es dirigeixen a la plaça del poble, on es descendeix la seua bandera enfront de la Verge del Pilar, mitjançant una coneguda cerimònia nomenada la "tremolación de la bandera". Altres municipis en què també es commemora són Amurrio i Salvatierra-Agurain.

A **Guipúscoa**, destaquen les celebracions d'Eibar, Tolosa, Arrasate-Mondragón, Andoain i Hernani. Tolosa prepara un gran programa d'activitats molt diferents entre elles, una popular desfilada a càrrec de bordó-dantzaris, txistularis, escopeters i membres de la banda de música. En Eibar, en canvi, realitzen concerts, competicions esportives, cercaviles, tallers infantils...

En la província de **Biscaia**, destaquen l'aquelarre de Leioa, que té lloc en els txosnas (tavernes que es munten en les festes regionals) i els seus concerts, a més de la festa en la capital bilbaïna, doncs es celebra aquesta nit amb una espectacular foguera a Artxanda.

2018

Alacant Golf

2018

Benvolguts xiquets i amics:

Després de molts anys en la comissió, tinc la sort de ser enguany el president infantil. Espere representar la meua foguera com es mereix en tots els actes que em toque fer-ho. Com ja sabreu, les fogueres no són només els cinc dies en els quals traiem els nostres monuments als carrers de la nostra ciutat, sinó que consten de tres-cents seixanta-cinc dies de treball i diversió, festa i cultura units alhora.

I per esperar espere que molts de vosaltres estiguen juntament amb nosaltres en aquests dies grans de la nostra festa i gaudiu, com ho faig jo, de la pólvora, del foc i de la música que inundaran els carrers del nostre districte.

Finalment i no per açò menys important, saludar des d'ací a la meua comissió i felicitar a les nostres belleses, Elsa i Esperanza , i a les seues dames d'honor, Isabella, Helena i Alba que tan bé ens estan representant enguany en tots els actes als quals assisteixen.

Una salutació i ens veiem aquestes festes.

Héctor Cardona i Fernández.
President infantil de la foguera Alacant Golf.

Benvolguts amics i veïns:

Foc, pólvora, música, cultura i dedicació mouen els fils d'està cada vegada més gran comissió. I quan dic gran, no em referisc a la quantitat de persones que la componen, sinó a la qualitat humana que malbarata cadascuna d'elles.

Gràcies a tots i cadascun dels meus comissionats. Gràcies al seu esforç i dedicació. Perquè gràcies a ells és possible i fàcil estar al timó d'aquesta nau i és fàcil portar la festa de fogueres a aquest racó de la nostra estimada Alacant. Gràcies a la seua disposició, a la seua experiència i a la seua passió per ella anem engrandint la nostra foguera, la vostra, la Foguera Alacant Golf.

I com no, donar-vos les gràcies també a tots vosaltres, col·laboradors i amics pels vostres ànims, sempre tan important. És reconfortant veure com any rere any compartiu amb nosaltres aquests dies de festa. Gràcies per donar-nos l'alè necessari perquè no ens parem en la nostra cursa.

Finalment, convidar-vos als dies grans de la nostra festa, on vos esperem en el nostre racó fogueril, perquè compartiu al costat de nosaltres els dies màgics de les nostres festes. Dies que tota la nostra comissió desitja estiguen a l'altura que es mereixen les nostres actuals belleses, Esperanza i Elsa, i les seues dames d'honor, Isabella, Helena i Alba, que tan bon paper estan exercint allà on ens representen.

Gràcies de nou a tots i una cordial salutació.

Manuel Francisco Cardona i Ruiz.
President De la Foguera Alacant Golf.

N
O
B

100

Comissió Adulta

92

93

Comissió Infantil

Angela Ivorra i Muñoz
 César Guerra i Zafra
 Juan Carlos Munera i Vicente
 Raquel Canton i Mateos
 Yolanda Baeza i Vergara
 Cristina Ripoll i Lopez
 Isabel Maria Suarez i Bermudez
 Vicente Jose Castello i Perez
 Alba Cardona i Fernández
 Alejandra Castelló i Zambrana
 Serrana Andrea i Fernández
 Beatriz Molina i Sauté
 María Miralles i Martorell QUITAR
 Alodia Cerdá i Estarells
 Beatriz Pascual i Llorens
 Vanesa Ramos i Esteve
 Antonio Muela i Pradillos
 Ana Muela i Escudero

Paris Salcedo i Meseguer
 Paloma Mira i Angosto
 Lorena Molina i Satué
 Jennifer Mira i Angosto
 Francisco J.Hernández i Sánchez
 Carolina Pascual i Llorens
 Antonio David Garcia i Alcocer
 Miguel Lopez i Garcia
 Vanesa Martinez i Yague
 Carolina Ayala i Lopez
 Jesus Mora i Moreno
 Sílvia Ramos i Esteve
 Lara Blázquez i Pérez
 Julio Cesar Blazquez i Encinar
 Mª Carmen Muela i Pradillos
 Alejandra Pino i Muela
 Noelia Zambrana i Campillo
 Esperanza Macarena Grau i Botella

Fº Jose Grau i Bernabe
 Luisa Gisbert i Sempere
Secretària
 Vanesa Fernandez i Valero
Delegat Federació
 Antonio Pascual i De La Cruz
Interventora
 Sara Rodriguez i Fernandez
Tresorera
 Charo Fernandez i Salazar
Vicepresident 2º
 Mercedes Perez i Liceran
Vicepresident 1º
 Alfonso Peiró i García
President
 Manuel Francisco Cardona i Ruiz

President
 Hector Cardona i Fernandez
Vicepresident
 Francisco Grau i Rodríguez
Vicepresident 2ª
 Priscila Martínez i Molina
Tresorer
 Victor Pascual i Ferrandez
Secretari
 Miguel Angel López i Suarez
Delegat Federació
 David Pascual i Ferrández

Africa Laurito i Muela
 Alejandra Hernández i Mira
 Helena Hernández i Mira
 Diego Matías Laurito i Muela
 David Antonio García i Pascual
 Lucía García i Pascual
 Martina Pascual i Fernández
 Javier Picó i Molina
 Alvaro Picó i Molina
 Lucía Munera i Molina
 Carlos Munera i Molina
 Elsa Grau i Rodríguez
 Irina Pascual i Ramos

Martina Pascual i Ramos
 Jorge Pascual i Ramos
 Lydia Mora i Cantón
 Carolina Hernández i Ayala
 Adrián Guerra i Martínez
 Isabella López i Suárez
 Paula Martínez i Ivorra
 Guillermo Martinez i Ivorra
 Celia Martínez i Molina

“Pintant Alacant”

Vicente Llácer i Rodrigo

L'actualitat d'Alacant és per a pintar un quadre, a més podria ser de diversos gèneres , més foscos que clars, donant vida a un autorretrat de la més sarcàstica caricatura d'una ciutat que s'esvaeix a cop de bufonada política tan sols donant motiu al fet que l'alacantí del carrer no faça més que repetir aqueixa frase: “ malament pinta la cosa” , perquè pintar pinta malament i estan tots per a eixir en la foto... o en el quadre, quan pensàvem que el regidor Pavón havia superat tots els límits el nostre exalcalde es va obsessionar a superar-lo, escolta, però açò no s'havia acabat quan es va acabar el PP? Pel que sembla... hi havia més pintamones que volien escriure la seua pàgina en la història d'Alacant, però bé, ara vénen les fogueres i a veure si el foc purificador ens deixa una ciutat amb l'esperit net.

I, a partir d'ací, us proposem el museu dels horrors en aquesta Foguera perquè en aquesta ciutat passen coses que són per a emmarcar.

Per a emmarcar són els turistes que no miren els cotxes, els semàfors, els vianants perquè allà on van porten desplegat el seu pal de selfie i no només els xinesos... i com acaben? Ensopegant i caent a la paperera.

Per a emmarcar són els foguerers que volen figurar i eixir a la foto però de currar gens, i després ens queixem que la festa de les fogueres com més va pitjor , si és que volen eixir tots sota pal-li!!!!

Per a emmarcar per descomptat són els barruts que volen guanyar diners amb les fogueres oferint uns productes dolents no dolentíssims i venent-los a preu d'or.

I per a emmarcar, per descomptat, és l'actitud del senyor Montoro esprement a tots els empresaris, autònoms i éssers de diferent pelatge.

A la fi amb el quadre ja pintat doncs ens toca celebrar.

“Endevina endevinalla”

Artista??

En tan sols uns moments l'habitació s'ha omplert d'imatges que l'envolten per complet, com si suraren al seu al voltant. Algunes són objectes, unes altres semblen prendre formes d'animals, o de fruites, i fins i tot de cares conegudes. Però, per què tot açò? Tal vegada la bola estiga volent dir-nos alguna cosa. No obstant això, la nostra endevinadora està un poc confusa i no acaba d'entendre-ho. Li vindria bé un poquet d'ajuda, així que podríem intentar tirar-li una mà, veritat? De segur que passem una bona estona.

Ara anem a fixar-nos bé en la foguera. En ella trobarem molts cartells amb missatges que ens donaran pistes per a esbrinar què és cada cosa. En realitat totes elles són la resposta a una ENDEVINALLA, així que hauré d'endevinar què és cadascuna i trobar on està. Algunes de segur que ja les coneixes i trobes fàcilment el que són. I amb unes altres hauràs d'esforçar-te una poc més, però de segur que les encertes. Juguem a endevinar-les?

96

És de nit. Ha eixit la lluna i hi ha algun núvol que l'acompanya. Algunes estrelles decoren el cel. Tot està tranquil.

És l'hora perfecta, el moment ideal per a un poc de màgia. Què vos pareix?

Vos presentem la xicoteta Irina. Ella sempre ha somiat de ser endevinadora, res li fa tanta il·lusió com el poder veure coses en la seua bola de cristall. Fins ara no ho ha aconseguit, però ella sap que aquests dies són molt especials, perquè queda molt poc perquè arribe la nit de Sant Joan i, mentres aguaita a la finestra, espera a què arribe eixe màgic moment.

De sobte es veu una llum. Sembla com si sorgira del no-res, però en realitat és la bola que, sense saber molt bé per què, s'ha il·luminat. Una llum que va canviant d'un color a un altre i cada vegada és més intensa. A la meitat de la resplendor comença a albirar-se una imatge. No es veu molt bé que es... Espera, en realitat sembla que són dues coses... o potser tres? Que estrany! Irina està sorpresa, no sap què és el que està passant, però no li importa perquè en realitat està fascinada. Per fi aconsegueix veure alguna cosa en la seua bola de cristall!

Esperanza
Grau i Botella

Bellesa

Elsa
Grau i Rodríguez
Bellesa Infantil

Alba
Cardona i Fernández
Dama d'Honor

Helena
Hernández i Mira
Dama d'Honor Infantil

Isabella
López i Suarez
Dama d'Honor Infantil

Martina
Pascual i Ramos

Paloma
Mira i Angosto

Luisa
Gisbert i Sempere
Comisionada d'Honor

FALLA HERMANA

LA VALL D'ALBAIDA - LA CANAL DE NAVARRÉS
(ELS SOMNIS)

Hugo
Llorens i Ortega
President Infantil

Andrea
Llorens i Ortega
Fallera Major Infantil

Julio
Martí i Richart
President

Assajos Passarel·la del Port. Foto01 i Qr01
Passarel·la del Port Infantil. Foto02 i Qr02
Passarel·la del Port Adulta. Foto03 i Qr03

Elecció Bellea del Foc Infantil. Foto04 i Qr04
Elecció Bellea del Foc. Foto05 i Qr05
Taller disfresses Desfilada del Ninot. Foto06 i Qr06

Lliurament de Premis ValleOlimpiadas. Foto07 i Qr07
Festival de Paelles. Foto08 i Qr08
Visita Taller Constructor Foguera Adulta. Foto09 i Qr09

Proclamació Bellea del Foc Adulta. Foto10 i Qr10
Festa proclamació Bellea del Foc. Foto11 i Qr11
Proclamació Bellea del Foc Infantil. Foto12 i Qr12

Desfilada del Pregó. Foto13 i Qr13
Mascletades. Foto14 i Qr14
Gala de l'Esport. Foto15 i Qr15

Visita constructor Infantil. Foto16 i Qr16
Desfilada del Ninot. Foto17 i Qr17
Lliurament Recompenses Federació. Foto18 i Qr18

Lliura insignes Ajuntament. Foto19 i Qr19
Presentació del Llibret. Foto20 i Qr20
Taller Ninot al Carrer. Foto21 i Qr21

Arribada del Foc. Foto22 i Qr22
Lliurament Premis us València. Foto23 i Qr23
Entrada Bandes i Desfilada de Comissions. Foto24 i Qr24

Plantà Racó. Foto25 i Qr25
Rebuda monuments. Foto27 i Qr27
Ninot al Carrer. Foto26 i Qr26

Visita Jurat. Foto28 i Qr28
Ofrena Flors. Foto29 i Qr29
Recollida de premis. Foto30 i Qr30

Cercaviles. Foto31 i Qr31
En el nostre Racó. Foto32 i Qr32
Autobús discaputable visita Fogueres Especials. Foto33 i Qr33

Nit de la Cremà. Foto34 i Qr34

JUNY 2017

Sopar Inici exercici i imposició d'insignes. Foto35 i Qr35
Celebració Dia del Foguerer Infantil. Foto36 i Qr36
Torneig Futbolí Infantil. Foto37 i Qr37

Torneig Futbolí Adult. Foto38 i Qr38
Halloween. Foto70 i Qr70
Desfile ExpoFiesta IFA. Foto71 i Qr71

Tallers i Assajos Concurse Artístic de Fogueres (Playbacks).
Foto39 i Qr39
Actuació Concurse Artístic (PlayBack). Foto72 i Qr72
Berenar comissionats infantils en Bolera. Foto40 i Qr40

Taller Pessebre Racó. Foto41 i Qr41
Dinar de Nadal. Foto42 i Qr42
Fogueres en Nadal Infantil. Foto43 i Qr43

Fogueres en Nadal Adult. Foto44 i Qr44
Concurs Nadales. Foto45 i Qr45
Visita al Constructor Foguera Adulta. Foto46 i Qr46

Presentació Falla Germana. Foto47 i Qr47
Sopar i festa Nit de cap d'any. Foto49 i Qr49
Celebració Tortell i amic invisible. Foto50 i Qr50

Certamen de Teatre de Federació. Foto51 i Qr51
Torneig Bitlles Infantil. Foto52 i Qr52
Torneig bitlles Adult. Foto53 i Qr53

Demanda Belleses i Dames 2018. Foto54 i Qr54
Torneig de Dards. Foto57 i Qr57
Jocs Candidates Infants 2018. Foto58 i Qr58 (PTA Silvia)

Esmorçar Foguera. Foto60 i Qr60
Sopar Acomiadat de Càrrecs. Foto61 i Foto61
Desdejunis Candidates. Foto62 i Qr62

Desfilada Ofrena de Flors Falles. Foto63 i Qr63
Visita València. Foto55 i Qr55
Presentació Belleses i Dames. Foto64 i Qr64

Processió Sant Pere apòstol. Foto65 i Qr65
Processó Verge de l'Alegria. Foto66 i Qr66
Acomiadada Convivències candidata Infantil. Foto67 i Qr67

Rebuda Convivències candidata Infantil. Foto68 i Qr68
Processó de Santa Faç. Foto69 i Qr69

gUINIOL

Comercial